Kemalettin Tuğcu

GÜNGÖRMÜŞLER

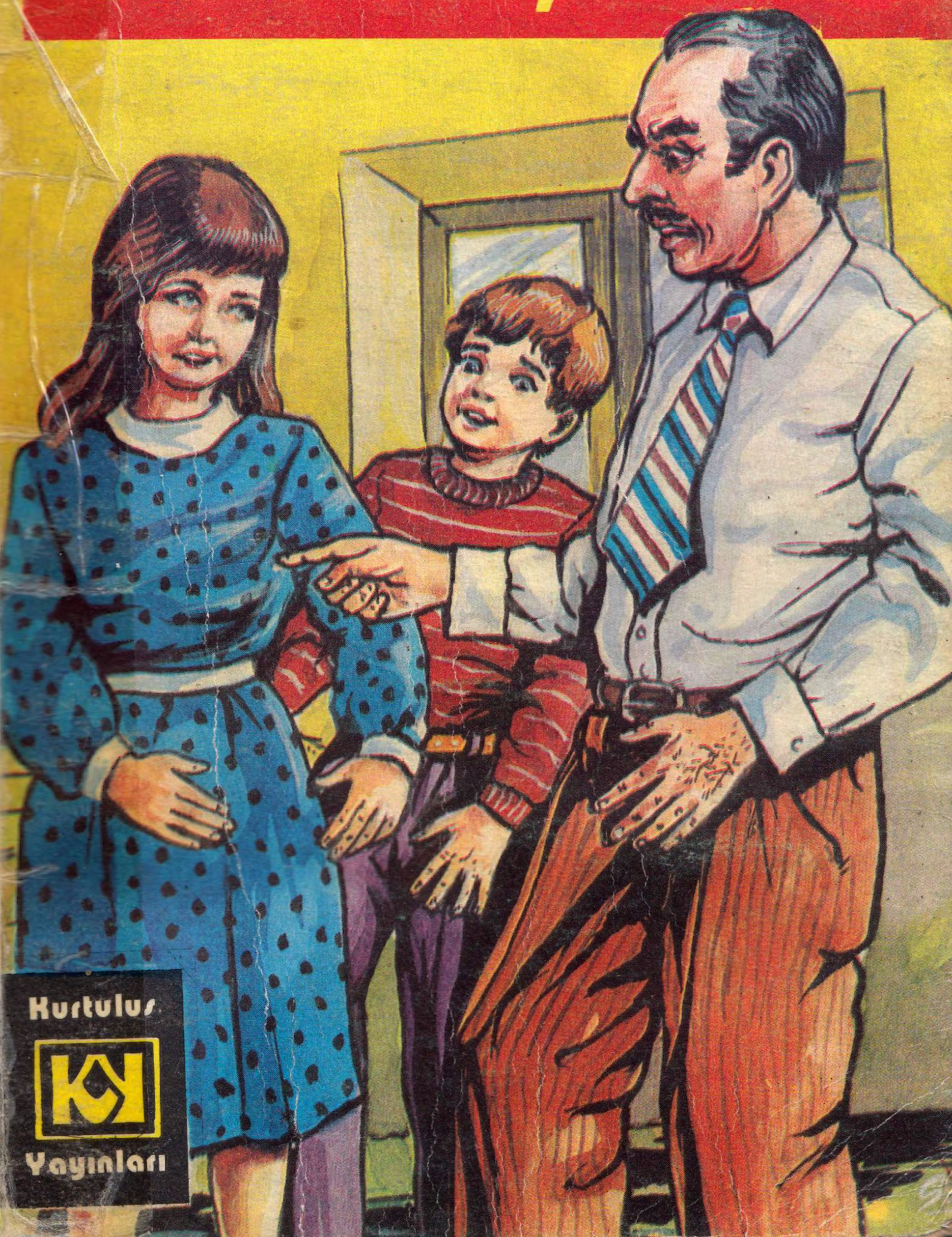

Kurtuluş Yayınları

Güngörmüşler

OTOMOBİL gecekondu sitesinde, tek katlı, oluklu saçla damı kapatılmış, ufacık evin önünde durup da babam:

— İşte geldik çocuklar!

Derdemez annem öfke ile haykırdı

— Ne? Ben burada oturacak kadın mıyım? Aklını mı kaçırdın sen?

Diye bağırarak şoföre :

— Çek Aksaray'a, dedi?

Babam dişlerini sıkarak

— Git bakalım. Bakkal baban Hamdi Efendi'nin evine, dedi. Şımarık!

Babam şoföre de

— Çek oğlum, dedi. Hanımefendiyi istediği yere götür.

Araba geri geri çekilip dönerken ablam Sevtap

— Baba, ne yaptığının farkında mısın? dedi.

Babam öfkesinden morarıp

— Yürü, sen de yetiş anana, dedi. Zaten benim batmama sebeb olan sizlersiniz.

Çok sakin ve yumuşak başlı olan babam bana işaret ederek küçük bavulu almamı istedi. Kendisi de büyüğünü kavradı. İki üç basamak toprak merdiveni çıkarak evin yalınkat kapısını anahtarla açtık. İçerisi karanlıktı. Sevtap ister istemez arkamızdan gelmişti. Babam daracık koridorun sonundaki kapıyı açtı, ortalık biraz aydınlandı.

Apartmandan getirilen üç divanla yatak dengi bü-

yükçe bir odanın ortasında duruyordu. Tahta bir masanın üzerine mutfak kapları konmuştu. Dar pencerelerde basma perdeler vardı.

Yanyana iki oda ve daracık bir mutfakla bir heladan ibaret olan bu gecekondunun duvarları çarpık çurpuktu ve yer yer kirlenmiş, sıvalar dökülmüştü. Babam bana :

— Erol, dedi. Şu iki divanı yandaki odaya taşı. Uygun bir yere koy. İki kardeş orada yatacaksınız. Yavaş yavaş dengi de aç, yataklarınızı çıkart.

Sevtap hiddetle

— Baba, dedi. Ben bu evde mi kalacağım? Buraya köpek bağlasan durmaz. Bizi çoluk çocuk getirecek başka bir yer bulamadın mı?

Hiç âdeti olmadığı halde babam ayağını yere vurup :

— Terbiyeni takın, dedi. Kiminle konuştuğunu bil. Yoksa ben sana kim olduğumu öğretirim.

Ablam birden haykırarak ağlamağa başladı. Babam

— Uluma, dedi. Bundan sonra prensesler gibi lüks hayat yaşamak yok. Manikür, saç boyaması, saç taraması, tırnak boyatması kalktı. Arkadaş toplantısı, gece hayatı rüyana bile girmeyecek. Ana kız ocağıma incir diktiniz. Siz bu derece savruk olmasaydınız şimdi bir köşede üç beş kuruşumuz bulunurdu. Kulağına girmiyor mu? İflas ettim, İflas! Bu gecekondu benim yanımda çalışan hademenin bile oturmayıp kiraya verdiği kümes. O bir apartman dairesine taşındı. Biz yüz altmış metre karelik lüks apartmandan buraya geldik. Artık benim işim gücüm yok. Karnımızı doyuracak bir iş bulmak için kapı kapı dolaşacağım.

Sevtap hıçkırarak

— Sanki neye memur olmadın? dedi. Şimdi bir maaş olsun alırdın.

Babam

— Şuna bak, dedi. Memur olsaydım o anan olacak savruk karı kumarda etek dolusu para mı kaybederdi? Takım takım misafirler mi gelirdi evimize? Sen o kopası kafanı lüks berberde mi yıkatırdın? Haydi artık bir çuval ayakkabının içinden buna değmiş, buna değmemiş diye seç seçebildiğini. Dengin içindeki elbiselerini de dikkatli kullan, sana verecek param yok benim. Eğer yiyecek kuru ekmek bulursak öpüp de başınıza koyun.

— Baba, bari hakaret etme.

— Sen de benim nasıl bir çirkefe yuvarlandığımı düşün. Ben artık tüccar Ercüment Bey değilim. Ben iflas etmiş, parası, pulu olmayan bir herifim.

— Eşyamız ne oldu baba?

— Ne olacak. Hepsi hacizliydi? Borçları ödemek için satıldı? Artık ne televizyon var, ne radyo, ne müzik dolabı, ne kristal takımlar, ne de halılar. Yok bahasına gitti onlar. Battık anlıyor musun? Battık.

Babam sigara paketine elini attı. Paketinde ancak bir iki sigara kalmıştı. Birini yaktı ve bizden evvel getirdiği eşya arasında bulunan ayağı kırık, insanın altında gıcırdayan bir iskemleye oturdu :

— Şu karıya bak, dedi. «Ben burada oturacak kadın mıyım?» dedi. Ya nerede oturacaktı ki! Lüks hayata pek alıştı. Artık Nesrin Hanımefendi yok. Küçük gördüğü, beğenmediği, bayramdan bayrama elini öpmeye bile gitmediği babası bakkal Hamdi Efendi'nin evinde yaşasın bakalım. Kaç defa söyledim, «Hanım, ticaret hayatı bu, belli olmaz, ne istersen veriyorum. Parayı çarçur etme, bir köşeye atıver, dünyanın hali değişir» dedim. O beni dinleyeceğine verdiğim parayı da azımsadı, işi gittikçe azıttı. Eee, artık Ercüment Beyefendi yok ortada.

Hava kararıyordu. Babam tahta masanın üzerindeki şişesi kararmış gaz lambasını yaktı. Şişenin ısınmasını bekledi.

Sevtap sordu :

— Buranın elektriği yok mu?

— Yok, dedi babam. Burasını ya bu gaz lambası aydınlatır, ya da aydede. Sonra su da yok. Bu sırada, ileride bir terkos çeşmesi varmış, oradan su alacaksın.

— Ben mi?

— Yok ben. Plastik kovaya yapış, git çeşmeye. Burada yaşayanlar da insan Gezip tozduğunuzu kâr sayın. Doğum günleri, bayram günleri ortadan kalktı. Para avuç avuç verilirken iyi idi. Şimdi ben iflas edince dünyanın en kötü adamı oldum.

— Baba, annem birdenbire şaşırdı.

— Ben şaşırmadım mı? Benim yüreğime inmedi mi? Neden ben sizlerle yaz tatili yapmadım? Bunu düşündünüz mü? Son bir defa dünyayı görsünler diye kendimi tuttum. Yalnız başıma bu felaketi hazmetmeğe çalıştım. Şerefimizi kurtarmak için ne varsa sattım, evet, şerefimiz kurtuldu ama sipsivri kaldım ortada. Genç kızlığında çektiğin sıkıntının acısını çıkaran karım bile beni terkedip gitti, bu felaketten hissesini almıyor. Paralar gürül gürül akarken Ercüment'ten iyisi yoktu.

İçinde dolaşırken birbirimize çarptığımız bu gece kondu bize korkulu bir rüya gibi geliyordu. Alıştığımız o güzel ve pahalı eşyanın hiçbiri yoktu ortada. Lamba bu garip evi aydınlatamıyordu. Onu aralıktaki masaya çıkarttık. Babam Sevtap'a :

— Haydi bakalım, dedi. Sözüm ona mutfakta ekmek, peynir ve üzüm var. Onları getir. Sen sofrayı hazırlayıncaya kadar Erol da çeşmeden su getirsin bize.

Çeşmeye giderken kendimi yabancı ve fakir bir memlekette sanıyordum. Çeşmeyi bulup, orada sıra bekledim. Arkamdaki adam

— Haydi oğlum, dedi. Suyunu doldur, boşuna beklemeyelim.

Hayatımda ilk defa bir sokak çeşmesinden eve su

getirdim. Babam denkleri açmıştı, kendi divanını köşeye çekmiş, üzerine şiltesini koymuş, becerebildiği kadar çarşafını yayıyordu. Sonra yorganı ayak ucuna koydu, yastığı da yerleştirdi.

Cekedini duvardaki bir çiviye asmıştı. Mutfaktaki döküntü ve artık kullanmak istemediğimiz, tabak, çanak ve bardak gibi şeyleri ablam tahta raflara yerleştirmiş, masaya üç tane tabak, çatal, kaşık koymuştu. Babam

— Kaşıkla yiyecek birşeyimiz yok, dedi. Boşuna kirletmeyelim.

Peyniri üçe ayırarak tabaklarımıza koydu. Sevtap :

— Benim canım istemiyor, dedi.

Babam

— Karnın acıkınca öyle bir yersin ki, dedi. Artık bu hayata alışmamız lazım. İnşallah sizler yetişir, iş sahibi olursunuz eve para getirdiğiniz zaman belki yine elektriği olan bir semte taşınmamız mümkün olur. Ama bana güvenmeyiniz. Bu tepeden inme felaket beni yıktı.

— Baba, bizim halimiz ne olacak? dedim.

— Ne bileyim dedi babam. Bak ananız daha evin içine girmeden kaçıp gitti. Acaba ben böyle bir eve ayağımı atar mıydım? Bu hiç hesapta yoktu. Size birşey söyleyeyim mi? Burayı bulmak bile bize bir kazançtır. Ben halimi arkadaşlara anlatırken hanın hademesi bana «Bey, size layık değil ama, benim gecekondu boş duruyor. Bir daire buluncaya kadar orada kalabilirsiniz.» dedi. Buraya beraber geldik. Ne yapayım, teşekkür ettim. Bir iş bulunca istediği kirayı vereceğim.

Sevtap bir ekmek parçasını ağzında kemiriyordu. Lambanın sarı ışığında onun kızarmış gözlerini görüyordum. Gözlerini varlık içinde açmıştı. Şimdi bu yoksulluğu bir türlü kabul edemiyordu. Bana öyle geliyordu ki kız kendisini çağıracaklarmış gibi dışarısını din-

liyor. Ekmek parçasını çiğnemesi duruyor ve sokaktan gelen sesleri dinliyordu. Bir yoğurtçu geçti. Sonra çocuk kahkahaları ve daha sonra pilli bir radyodan çıkan şarkı sesini dinledik.

Babam şişeden bardağına su koydu ve :

— Su hiç de fena değilmiş, dedi. Yarabbi sana şükürler olsun.

Kalktı, mutfağı ve bizim odayı da dolaştı.

— Çocuklar, dedi. Dışarıda mehtap var talihimize. Perdeyi aralarsanız odanız aydınlanır. Lambayı masanın üzerinde söndürünüz.

Ablam üzerine oturup yemek yediğimiz eski sandalyelerden iki tanesini odaya getirdi. Birisini benim, ötekini de kendi divanının yanına kovdu.

Elbiselerimizi bu sandalyenin üzerine koyduk. Ayakkabılarımızı da yere bıraktık. Aklımıza apartmandaki odalarımız geldi. Ablamın da benim de orada ayrı odalarımız vardı. Ayrıca elbise dolabımız, çalışma masamız ve kitaplığımız bu odayı süslerdi. Ablamın ayrıca tuvalet masası vardı. Orada saçlarını tarar ve genç bir kadın gibi süslenmeye özenirdi.

Şimdi bazı ek yerleri ayrılmış, tahta döşeli bir odadaydık. Kiracılar buraya yer yer yağ dökmüşlerdi. Duvarlar kirliydi. Pencereler yere çok yakın olduğu için insan dışarıdan birisi bakıyor sanıyordu. Sevtap

— Ben perdeyi kapatacağım, dedi. Zaten basma perde incecik. Göz alışınca etrafı görebiliriz.

Soyunup yattık. Perde de kapandı. Yavaş yavaş gözlerimiz karanlığa alıştı. Önce pencerenin olduğu yeri seçtik, sonra oda yavaş yavaş aydınlanır gibi oldu. Sırt üstü yatarak dinliyorduk.

Radyo sesi devam ediyordu. Sokaktan bir kalabalık geçti. Herhalde bunlar semtin yazlık sinemasına gidiyorlardı.

Sevtap perdeyi aralayarak dışarıya baktı ve

— Erol, dedi. Sokakta elektrik lambaları var. Ba-

zı evlerde de elektrik yanıyor. Neye buraya almamışlar sanki.

— Abla, dedim. Elektrik olsa neye yarar. Baksana ev değil bir kümes.

— Ben de bayılmadım ya, dedi ablam. Ama insan buzdolabını çalıştırır. Yemekler kokmaktan kurtulur, hem de soğuk su içilir.

— Maşallah, dedim. Elektriği bulduk da buzdolabı kaldı. Hem hangi yemeği bu dolapta soğutacaksın?

— Allahını seversen sen de insanı deli etme. Kendimi sokağa atıp «Yangın var!» diye bağıracağım geliyor.

— Sen onu bunu bırak abla, dedim. Şu annemin yaptığına bak. Haftada kaç defa para kaybederdi. Beş yüz, bin, iki bin. Buna para mı dayanırdı? Kumar erkeklere bile yakışmıyor.

— Lüks hayat icabıdır kumar. Oynamayan sosyete kadını var mı?

— Peki, nereden gelir bu para? Adam çalışsın, hanım poker oynasın, bezik oynasın, kaybedince de kahkahayı bassın. Hem biliyor musun? Bana öyle geliyor ki Efendi Baba'nın ahı tuttu.

— Hangi Efendi baba?

— Canım Hamdi Baba işte.

— Bakkal mı?

— Evet.

— Peki ne olmuş?

— Bir bayram günü anneannemle beraber gelmişlerdi de annem kendisini evde yok dedirtti. Zavallılar mahzun mahzun gittiler. Ben arkalarından bakıyordum, annem beni azarladı «Kim olurlarsa olsunlar,» dedi. «Onların hayatları ayrı, bizimki ayrı. Konu komşu burada onları görürlerse bizi tefe koyup çalarlar.»

— Annemin hakkı vardı.

— Haydi sende. İnsan anasını, babasını kapıdan

çevirir mi? Hele böyle bayram gününde. Ama babam bunu duyunca çok üzüldü. Beraber gittik onlara. Hamdi Efendi güleryüzlü bir adam. Ama babamı öptü, benim de başımı okşadı. «Damadım» diye iftihar ediyordu. Annem duymazdı ama babam ara sıra onlara para yardımı yapardı. Biliyorsun ki Nermin Teyzem kocası ölünce babamın evidir diye onların yanına gelmişti. Ahmet adında bir de oğlu vardı. Babam onun okuması için Hamdi Baba'ya para bıraktı. Eee, işte büyük söylememeli. Allah yaptığını insanın ayağına dolaştırır. Annem şimdi muhtaç oldu da oraya gitti.

Sevtap

— Annemin başına gelene sevindin mi? dedi.

— Elbette sevinmedim, dedim. Ama Hamdi Efendi ele güne karşı diye borç harç onu evlendirmişti. Düğünden sonra da evi rehinden kurtarmak için senelerce sıkıntı çekmişler. Ben o bayram babamla onlara gittiğim zaman babam sordu da Hamdi Efendi «Hamdolsun, borcumuzu ödedik», demişti.

— Ben onları hiç görmedim.

— Nereden göreceksin! Evlenip o evden çıkdıktan sonra annemiz bir daha baba evine ayağını attı mı ki?

Bir zaman sustuk. Biraz sonra ablam

— Erol, dedi.

— Efendim.

— Uyumadın değil mi?

— Hayır, ne var?

— Okulu düşünüyorum. İş böyle olunca babam taksit veremez.

— Veremez tabii. Sen de millet mektebine gidersin. İlle Damdösyon'a gitmek şart mı?

— Türk mektebinde de okunur mu?

— Neden okunmasın? Damdösyon şart mı? Öğreneceğin kadar Fransızca öğrendin. Üst tarafını evin-

de çalış. Zaten oradan alacağın diploma Türk mekteplerinde, hükümet dairelerinde geçmez ki.

— Çalışacak kim, bende o göz var mı?

— Büyük söyleme abla, ne diye çalışmayacaksın. Senin babana karşı hiç mi sevgin yok. Ona acımıyor musun?

— Şimdiye kadar babamı sevip sevmediğimi düşünmedim. Hazır bir baba vardı, hepsi bu işte.

SABAHLEYİN BABAMIN öksürüğü ile uyandım. Son zamanlarda kalkar kalkmaz bir kahve içer, sonra sigaraya başlardı. Ama şimdi kahve pişiren, belki de evde kahve yoktu. Hemen davranmış, giyinip sigarasını yakmıştı. Ablam da uyanmış, giyiniyordu. Ben de ayaklandım.

İlk işim pencerenin perdesini büsbütün sıyırmak oldu. Apartmandaki dairemizde pencereden bakınca geniş caddede insanların kaynaştığı ve sıra sıra otomobillerin gidip geldikleri görülürdü.

Gecekondunun penceresinden, damlarına katranlı bez kapatılmış iki komşu evinin arasından daracık bir bahçe ve toprak basamakların önünde daha taş döşenmemiş sokak görünüyordu. Sokağın karşısında da yine biribirine benzeyen gecekondular.

Herhalde yol anacaddeye çıkmakta olmalıydı ki ellerinde gündüz yiyecekleri yemeğin paketi veya iş araçlarını koydukları naylon torbalarla kadınlar ve erkekler geçiyordu.

Babam kapıyı açıp

— Gece nasıl geçti çocuklar? dedi.

Sonra karşılık beklemeden

— Ben gidiyorum, dedi. Masanın üstünde beş lira var. Bir ekmekle verdikleri kadar peynir alırsınız. Mutfaktaki tenekede bir parça yağ ile soğan, kesekâğıdında da kurufasulye var. Sen onu pişir Sevtap.

Sevtap telaşla

— Ben pişirmesini bilmem ki, dedi.

Babam güldü :

— Öyle ya, bir yumurtayı sahana kır desek küle kırarsın. Anan sana pişpirikle gıncıgıncı öğretti.

Sevtap

— Gıncıgıncı ne demek? dedi.

— O da bir oyun, dedi babam. Sana kumardan, süslenmekten başka birşey öğretilmedi. Ev kadınlığı namına sende birşey yok. Kadın üstelik kendi kıratında kokot karılara «İnce, zarif bir genç kız yetiştiriyorum» diye övünüyordu. Kendisi yarım pabuçla çıkmaz sokaktaki evine çeşmeden teneke ile su taşıdığını çabucak unuttu. Bana vardığı zaman daha telefonu, radyoyu yeni gördü. Bir türlü asansöre binemezdi. Rahata öyle alıştı ki, arabasız iki adım atamaz oldu.

Sevtap

— Baba, bırak şu annemi çekiştirmeyi, dedi.

Babam kızdı

— Kızım nasıl bırakayım! Ne olur ne olmaz diye evdeki kasaya yüz yirmi bin lira bırakmıştım. Tenbih de ettim ki dokunulmasın, ne olur ne olmaz diye saklayalım. Sen al al kumara ver. Bahane ne? Kazanır da yerine koyarım, öyle mi? Hay elin kırılaydı şımarık kadın.

Sevtap bayağı sinirleniyordu. Babam

— Bana bak, dedi. Sen de aklını başına al. Şimdi o yüz yirmi bin lira yerinde dursaydı bonolar protesto edilmez, bütün borçlar birden ödenir, böyle iflas etmek tehlikesi olmazdı. Telefonla otelden anneni aradım, parayı nereye sakladığını sordum. Kumarda yediğini söylemez mi? Deli olacaktım. Kızdığımı anladı da «Benim gibi bir kadın yüz yirmi bin lirayı kumarda kaybetmiş, çok mu?» demez mi? Hay başına senin gibi kırk tane kadın düşsün beyinsiz karı. Haftada en az bin, bin beş yüz lira çekerdi benden. Haydi bunları ziftlendin, öteki paraya ne dokunursun? «Bü-

yük paraya oynarsa büyük para kazanırmış». Şimdiye kadar kim kazanmış ki, sen acemi çaylak kumarda kazanacaksın?

— Baba, sen de kasanın anahtarını vermeseydin?

— Doğru, anahtarı evde bırakmamalıydım? Bende de eşeklik oldu.

— Estağfurullah baba.

Bunu ben söylemiştim. Babam

— Sen meraklıydın Erol, dedi. Ahçının yanına giderdin. Biraz yemek pişirmeye aklın erer.

— O kadarını yaparım baba, dedim. Fasulyenin taşını, çerçöpünü ayıklarım, güzelce yıkadıktan sonra tencerede iki baş soğanı pembeleşinceye kadar kavurur, fasulyeleri üstüne atarım, bir iki karıştırır, fasulyeler örtülünceye kadar su koyarım. Ha, soğana biraz da salça koyarım.

— Salçamız yok.

— Olsun, iki kaşık da tuz koyarım suya, bazen fasulyeler pişeceğine yakın tuz konur, ama bizim ahçı «Aslı yoktur» derdi.

— Pekalâ sen becer bu işi. Tüp gaz var mutfakta. Aman ateşe dikkat edin çocuklar.

Babam çıkıp gitti.

Evde öyle lavabo, musluk filan yoktu. Musluklu bir tenekeyi mutfaktaki deliklitaşın yanına çivi ile asmışlardı. Teneke boştu. Fasulyeleri Sevtap'a bırakarak üç defa çeşmeye kadar giderek su getirip tenekeye koydum. Sovanları doğrayıp tencereyi ateşe koydum, yağla sovanları çevirmeye başladım. Sevtap yanımda bana bakıp söyleniyordu

— Babamın da söylediği lafa bak, sanki ben ahçı olacakmışım. Benim gibi ince duygulu, Damdösyon'da okuyan bir kız ev işine mi bakacak? Hizmetçiler, ahçılar ne güne duruyor?

Fasulyeleri yıkayıp tencereye koyarken

— Öğrenmediğin için işte böyle şapa otursun,

dedim. Sen bir işin nasıl yapılacağını bilmezsen hizmetçi çalıştıramazsın. Azıcık kafanı işlet. Arabamız bozulup da şoför usta ararken babam cekedi çıkartır, kolları sıvar, arabanın neresinde arıza olduğunu buluverirdi. Ama suç senin değil, o Hamdi Bey'le büyük anamız Mediha Hanım'da. Onlar ilk kızlarına herşeyi öğretmiş, zavallıyı hizmetçi gibi kullanmışlar, bizim anamıza gelince ablası var diye okutmağa kalkmışlar. Yalnız akşam karanlığında çeşmeden su getirirmiş, bir de gaz lambalarının şişelerini silermiş.

— Sende hiç ana sevgisi yokmuş.

— Anamız bizi sevseydi yalnız kendisini düşünüp çıkıp gitmezdi.

— Şaşırdı zavallı. Sosyetenin en üst tabakasından hademenin bile oturmak istemediği gecekonduya düşmek kolay mı sanıyorsun?

— Ya baban! O Ercüment Beyefendi, bu sarsıntıya tekbaşına göğüs germiyor mu? Onun iflasına sebep biraz da anamız değil mi? Haftada bin lira kaybetmekle yetinip o paraya dokunmasaydı belki bu iflas önlenirdi.

— Ne olursa olsun, Nesrin Hanımefendi böyle gecekonduda yaşıyamaz. Ne o, ne de ben!

— Haydi sen de git bakalım. Orada sosyete yaşantısı sizi bekliyor.

— Annem ne yapar yapar, eski hayatı canlandırır.

— Sen onu bir kalem geç. Paran varsa yüzüne gülerler. Yoksa kimse size kapısını açmaz.

— Sus sen de. Zaten canım burnumda.

— Tabii, açlıktan için kazınıyor.

— Tabii akşam birşey yemedim.

Sevtap ha ağladı, ha ağlayacaktı ki, kapı güm güm vuruldu. Gidip açtım. Arkasında allı güllü bir basma entari bulunan başı örtülü bir genç kadın

— Hoş geldiniz, dedi. Ben bitişik komşunuzum.

— Hoş geldiniz, dedi. Ben bitişik komşunuzum. Nerede anneniz?

— Daha gelmedi, apartmanda biraz işi vardı.

Kadın etrafına bakındı, sonra bize baktı ve

— Şey, dedi. İhsan Efendi ile gelen babanız mıydı?

— Evet, dedim ben.

Sevtap hiç konuşmuyordu. Kadına aralıktaki iskemleyi gösterdim.Oturdu ve ikimizi de iyice süzdükten sonra :

— Kusura bakmayınız, dedi. Siz ne diye geldiniz gecekondu mahallesine! Babanız da pekala zengin bir kimseye benziyor. Ben insanı kılığından anlarım. Ne iş yapardı babanız?

— Tüccardı dedim.

— Şimdi değil mi? dedi kadın.

— İşleri bozulmuş, dedim. Kendisini toplayıncaya kadar burada kalacağız. Siz hangi evdesiniz?

— Ev, değil, gecekondu oğlum, dedi kadın. Ama biz elektrik aldık. İhsan Efendi kendisi oturmadığı için almamıştı. İyi insandır o. Mahallede hır çıkarmazdı. Ama kiracıları, Allah vermesin tımarhane kaçkınıydılar.

Kadın eliyle yakasını silkeledikten sonra :

— Benim de sizin yaşınızda oğlum var, dedi. Bu sene ortaya başlayacak. Siz kaçtasınız?

— Ben de ortaya gideceğim.

— Buradaki ortaokul yeni açıldı ama iyi öğretmenleri var. Çok kalacaksanız siz de oraya gidersiniz. Bu hanım ablanız mı?

— Evet.

— O okula gitmiyor mu?

— O Damdösyon'da.

— Anlamadım yavrum.

— Damdösyon Fransız kız okuludur.

— Gâvur mektebi mi yani?

— Evet.

— Ama orada insana gâvurluk öğretmezler mi?

— Teyze, bizim maarif okullarımız bize Müslümanlık öğretiyorlar mı? Bu aile meselesidir. İnsan nereye giderse gitsin evindekilere benzer.

— Orası da doğru, ama neden o okula verdiler ablanızı?

— O okullarda lisan öğretiyorlar. Yani yabancı dil.

— Ha, anladım. Bizde de yabancı dil bilen çok. Bu gecekondu mahallesindeki gençlerin bir çoğu Almanya'da çalışmaya gitti. Orada Almanca öğrendiler. Ama orada doğan çocukları Türkçe bilmiyorlar. O yüzden çocukları olan evliler çocukları okul çağına gelince hemen buraya yollarlar. Hem siz buraya gecekondu mahallesi deyip geçmeyin. Çarşıda buz dolabı, televizyon gibi aletleri satan mağazalar, terziler, kadın berberleri, konfeksiyon mağazaları var. Ne arasanız bulursunuz. Beyoğlun'da olmayan burada vardır. İşte yalnız sokakları asfalt değil. Sonra çok kalabalık, kavga dövüş eksik olmaz.

Sevtap

— Bize de çatarlar mı? dedi.

Kadın

— Çatmazlar, dedi. İhsan Efendi'nin hatırını sayarlar. Hem bir tarafta biz varız, bir tarafta da arabacı Hasan Efendi'nin gecekondusu. Kimse bahçeme girdin, yemişimi kopardın diye konuşmaz. Hasan Efendi de iyi adamdır. Yalnız işte onun iki atı yüzünden burası biraz gübre ve at at kokuyor. Ama zamanla alışılıyor buna. Her bahçe gül kokmaz ya!

Kadın tekrar

— Ben babanızı, sonra da sizi görürgörmez kibar insanlar olduğunuzu anladım da burada ne işiniz olduğuna aklım ermedi, dedi. Eh ne yaparsınız, düşmez kalkmaz bir Allah.

Kadın çıktı, gitti. Sevtap kuru sandalyeye oturmuş hiçbir şey yapmadan duruyordu. Ben

— Ne o, abla, dedim. Karadeniz'de gemilerin mi battı? Boşuna düşünme. Binin yarısı beş vüz, o da bizde yok.

Sevtap

— Of be, dedi. Senin keyfin yerinde galiba?

— Keyfim yerinde değil elbette, dedim. Ben babamı düşünüyorum, adamcağız ne yapacak?

— Ya ben, ya annem?

— Size ne? Adam çalışacak, çabalayacak, sizi doyurmaya, barındırmaya çalışacak. Size göre hava hoş, ekmek elden, su gölden.

— Evin erkeği değil mi? Elbette ailesini geçindirmeye, iyi yaşatmağa mecbur. Mahkemeye gidilse hakim şöyle konforlu ev tutacaksın, böyle eşya alacaksın, hiçbirşeyden mahrum etmeyeceksin diye ortaya koşullar koyar, erkeği bunları yapmağa mecbur eder.

— Yapmazsa ne olurmuş?

— Ne olacak, o evlilik sökmez artık.

— Sökmezse ne olur?

— Eeee, çok konuştun be! Sökmezse karı koca ayrılırlar.

— Bundan sonra babamın da umruydu. Sen adamın paralarını etek dolusu kumara ver, başını berberde yıkat, her gün saç taratmaya otomobille berbere git, ayağının tırnağını bile pedikürcü kızlara kestir sonra da adamı iflas ettir ve üstelik dava aç. Mahkemeler, kanunlar hanımefendilerin hizmetine mi verilmiş? Adama gülerler de kapıdan kovarlar. Azıcık kafanı çalıştır.

O gün zaman zaman Sevtap'la çatıştık. Fakat fasulyeyi tabak tabak yedik. Sanki kıtlıktan çıkmıştık.

Ablam benden dört yaş büyüktü. Ama o kadar havalı, o kadar kendisini beyenmiş ve şımarmış bir kızdı

ki, babam kaç defa anneme onu biraz çekip çevirmesini söylemiş, hatta bir aralık

— Kızını almak için her zaman Ercüment Efendi gibi budala bulunmaz. Alacakları kızdan ev kadınlığı, iş bilgisi isterler, demişti.

Annemiz hemen alınmış, davayı kendi bakımından alarak

— Yaa, öyle mi? demişti. Sen benim gibi herkesin hayran olduğu bir kadını biraz zor bulursun.

— Nesrin, bir düğmemi dikmeye üşendikten sonra ben sosyete kadınını ne yapayım! Bana ne faydan oluyor! Sen kendi başına buyruksun, varsa sosyete, yoksa sosyete. Ayağından çıkardığın çorabı nereye koyduğunu bilemezsin, hizmetçiden istersin. Senin döküntülerini toplamağa iki kişi yetişmiyor. Karılar çalışır, sen bana ev işlerinden yorgun düştüğünü söylerdin. Bir değil, iki değil, ayağını denk al, sonra fena olacaksın.

Annem hizmetçilerinin yanında böyle azarlanmağa başlamıştı. Ona kalsa karşı gelirdi ama babam da bazen öfkelendi mi sözünü insanın ciğerine oturtur, hem de haklı olduğunu gösterirdi. Annem bir kaç defa ayrılmağa kalkınca babam hemen eve bir avukat yollamıştı.

Annem buna gücenir, dargın durmağa kalkardı, ama artık babam da bu şımarıklıklara boş vermeğe başlamış, ya dışarıda yemek yemiş, ya karnını doyurunca odasına çekilip yatmıştı. En acısı eve para bırakmazdı.

Annemin yalandan ağlamaları, hastalanmış gibi yorgan döşek yatmaları para etmiyordu. Anlaşılıyordu ki artık babam annemin israfından, lüks hayatından, kumarından usanmıştı.

Sevtap da anasına çok benziyordu. O da elini işe sürmez, çorabını hizmetçilerden ister, yatağını bir ke-

re bile toplamaz, sokağa çıkarken arkasına giyeceğini birisi tutmazsa kıyametleri koparırdı.

Hizmetçilerin çekip çevirdiği evin tabii tadı tuzu olmuyordu. Evde evin hanımı ve evin kızı yoktu. Hizmetçiler de har vurup harman savururlardı. Evin içinde biz dört kişiydik, iki orta hizmetçisi, bir ahçı, bir şoför dört de aylıklı adam çalışıyordu. Şimdi artık ne apartman dairesi, ne araba, ne de hizmetçiler kalmıştı.

ARADAN ÜÇ DÖRT GÜN geçip de arayan, soran olmayınca Nesrin Hanım babasını peşine takarak, bakkal dükkânını da ablasına bırakarak gecekondu semtine gelmişdi.

Babam evde bulunuyordu. Sokak sokak, han han dolaşıp iş aramaktan ayaklarına karasu inmişti. Yürürken topallıyordu.

Hamdi Efendi altmış yaşında, hoca kılıklı, başı kasketli, boyunbağsız, hafif sakallı bir erkekti. Annem gelirken bir hayli boyanmış ve süslenmişti. Peşin bir öfke ile eli ayağı titriyordu. Gelir gelmez de haykırarak Sevtapa çattı

— Annem nereye gitti, diye arayıp sormak yok mu? Hayırsız evlatlar. Şimdiye kadar ne hayır gördüm ki şimdiden sonra göreceğim. Allah hepinizi başımdan defetsin, vicdansızlar.

Yatağına uzanmış olan babam ortaya çıktı. Doğruca ihtiyara giderek elini öptü ve

— Hoş geldiniz Peder. dedi.

Annemiz babasını da tıkmış doldurmuş olmalıydı ki babamızı çok seven ve onunla övünen Hamdi Efendi kaşlarını çatıyordu.

— Hoş bulduk oğlum, dedi. Bu hal benim çok canımı sıktı. Bu yaştan sonra senden böyle bir hakaret

beklemezdim. Bu zamanda genç kadın evden kovulur mu? Elalem ne der, bu hangi vicdana elverir?

Babam annemin yüzüne bakarak :

— Tuh Allah seni kahretsin boyalı karı, diye bağırdı. Üstelik yalan mı söylüyorsun? İhtiyar babanı kandırıp peşinden buraya kadar sürüklemeğe hiç mi utanmadın? Ne işin vardı burada? Bundan sonra burada oturacağını anlayınca işine gelmedi, kocanı, çocuklarını bırakıp sadece kendini düşünerek savuşan sen değil misin Ben burada oturmam deyince sana ne diyecektim, yalvaracak mıydım? Çocuklarını, beni sefil eden kumarbaz karı ben seni kovmadım ama şimdi kovuyorum işte. Defol git.

Annem ağlamağa başladı. Hamdi Efendi

— Damat, dedi. Bir de bu meseleyi sizden dinleyeyim. Bir tarafı dinlemekle insan yanlış düşünceye kapılır.

Babam telaş etmeden ağır ağır apartmanda nasıl bir hayat yaşadığımızı, annemin kumarlarını, misafirlerini, evde kahvenin çayın kalkıp yerine viskinin oturduğunu, ihtiyat parası olarak saklanan parayı da kumarda yediğini ve bu para olsaydı ilk borçlarını ödeyip iflastan kurtulabileceğini, ama telefon edip parayı sorunca karısının : «Kumarda yedim, ne olacak, benim gibi bir kadına bu parayı çok mu görüyorsun?» dediğini anlatıp

— Peder, dedi. İşte kızı da kendisinin bir örneği Bu yaşta süslenmekten, boyanmaktan, modadan başka birşey bilmez. Allah sizi inandırsın bu güne kadar kaç defa kendisinden bir bardak su istedimse hizmetçilere seslenip : «Fatoş, babama su ver, duymadın mı?» demiştir. İşte kendisi. Anası ne ki kızı ne olacak! Bunlar kafalarını kendileri yıkamaz. Erkek berberine gider, saçlarını yıkatırlar. Hergün saçlarını taratmak için otomobille berbere giderler. Senelerden beri ben hizmetçilerin elinde kaldım. Haftada bir kaç defa eve

geldiğim zaman hanımı evde bulamam. Kızına sorarım, bilmez. Söylesene, bunlar yalan mı?

Annem dişlerini sıkarak

— Ne zannettin, dedi. Ben sana hizmetçi mi geldim? Benim gibi bir kadın oturup da iş mi görecek. Hiç kafan çalışmıyor mu?

Hamdi Efendi

— Hay Allah seni bildiği gibi yapsın, yaşı yerlerde sayılasıca kaltak! Utanmadan bunları nasıl söylüyorsun? Tuuuuuuuh!

Diye bir de annemin yüzüne tükürdü. Adamın ağzında tükrük de varmış ki annem hemen elini yüzüne götürdü. Hamdi Efendi :

— Be oğlum, dedi. Sen nasıl adamsın, ne diye bu karıyı bu kadar şımarttın! Bir temiz sopa çekmedin mi?

Babam

— Ben onu kadın diye aldım, dedi. Sokak süpürgesi diye değil. Ben medeni bir adamım, ben şimdiye kadar çocuklarıma da elimi kaldırmadım. Ama bundan sonra benimle canı isteyen oturur.

Hamdi Efendi

— Bana bak oğlum, dedi. Benim bu yaşımdan sonra böyle kocaya karşı gelen bir kızı besleyecek iktidarım yok. Bunca yıllık mahalleme de sosyete budalası, kumarbaz bir karıyı getirip rezil, kepaze olamam. İster iyi olsun, ister kötü olsun, bana lüzumu yok. Buraya seni azarlamağa geldim. Ama gördüm ki suçlu olan, kepaze olan bu karıdır. Senden Allah katın katın razı olsun.

İhtiyar adam eli ayağı titreyerek giderken babam :

— Peder, ben sizi otobüs durağına kadar götüreyim, dedi.

Onların arkasından bakan annem

— Allah ikinizi de bildiği gibi yapsın, dedi. Hele şu moruğa bak. Baba olacak, elin adamının yanında

yüzüme tükürdü. Ne olacak geri kafalı.

Sevtap :

— Sende hiç mi suç yok anne? dedi.

Annem ona da çattı :

— Bende ne suç olacak! Allah insanları başka başka yaratmıştır. Kimi eve kapanıp iş görür, çile doldurur, kimi sosyete kadınıdır, içer, kumar oynar, keyfine bakar. İnsan dünyaya bir kere gelir. Ben kimsenin kahrını çekemem anladın mı? Çekemem.

— Çekme bakalım anne, acaba senin kahrını kim çekecek?

— Aptal, sen insan kıymeti bilmezsin.

Sevtap sustu. O da yavaş yavaş annesinin durumunu, mantıksızlığını, tuttuğu yolun sakatlığını anlıyordu. Parmağında pırlanta taşlı bir yüzük, bileğinde elmas kakmalı iki bilezik vardı. Bunlar babamızın hediyesiydi. Şimdi meydanı boş bulmuş, atıp tutuyordu :

— Şimdiye kadar bu adamdan ne gördüm? Elalem karısını el üstünde tutuyor. Elbette giyinip kuşanacağım, elbette manikürcüm, pedikürcüm, berberim olacak. Ne sandınızdı? Nesrin sosyetenin bir tanesidir. Şuraya bak, beni yaşatmak istediği eve bak. Ben burada yaşayan hizmetçiyi sokmam evime.

Bu sırada babam kapıdan içeriye girmiş, bu son sözleri duymuştu

— Ben seni yaşatmayı düşünmüyorum, dedi. İsteyen oturur, isteyen beğendiği yere gider. Kimsenin peşine düşecek değilim.

Gecekonduya düştüğümüz yetişmiyormuş gibi bir de durmadan kapışılıyor, kavga ediliyordu. Annem durmadan söyleniyordu. Nihayet bir derecesi geldi ki babam iskemleyi kavrayıp :

— Susacak mısın, yoksa beynini patlatayım mı? diye bağırdı.

Annem haykırarak odaya kaçtı.

Babam sokağa çıktı, biraz sonra iki ekmek, biraz

peynir, yumurta ve yoğurtla döndü. Sevtap'a :

— Şuradan dört yumurta ile bir çılbır yap, dedi.

Sevtap şaşırdı

— Baba, çılbır nedir?

— Adını bile bilmiyor musun be kızım? Hani yumurtanın üstüne yoğurt dökülür, biraz yağ gezdirilir.

— Baba ben yumurtaları kıramam, düşürürüm.

— Allah seni de bildiği gibi yapsın, kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al. Erol, sen yap çılbırı.

— Peki baba.

Ocağın üstünde suyu kaynattım. Birbirine değdirmeden yumurtaları suya kırdım. Yumurtaların akları iyice beyazlaşıp sarıları da katıca pişince suyu süzdüm Sevtap'a yoğurt kasesini verdim :

— Şunu kaşıkla çalka bakalım, dedim.

Bir taraftan da yağı kızdırdım. Çalkanmış yoğurdu yumurtaların üzerine yaydım, daha üstüne de kızgın yağı gezdirdim. Babam :

— Tuz koydun mu? dedi.

— Yumurtalara tuz ekmiştim, dedim.

— Eline sağlık oğlum, dedi. Haydi adam başına bir yumurta. Biraz da üzüm yedik mi olur biter.

Sevtap annemi çağırdı ama o gelmedi. Babam

— Canı isterse, dedi.

Sevtap yumurtalardan birini bir tabağa aldı, yoğurdunu da bir kaşıkla üstüne yaydı ve kaldırdı.

Biz üçümüz yemeğimizi yedik ve kalktık. Babam :

— Bunları ne ile aldım bilyor musunuz? dedi. Bugün nikâh yüzüğümü sattım. Alırken, o zamanın parasıyla yirmi beş lira vermiştim. Şimdi on beş liraya güç satabildim. Sıra saatime gelecek.

— Baba, o saati bir daha alamazsın, dedim.

— Ne yapayım, dedi. Komşunun horozu ötünce sabah oldu diye kalkarız. Müezzin ezan okuyunca da akşam olduğunu anlarız. Öğle vakti de karnımızı gırlar Ananız açlıktan geberseniz parmağındaki pırlanta

yüzüğü, bileğindeki bilezikleri sattırmaz. Sanki onlarla mezara girecek. Haydi bakalım, görüşürüz, yüzük, bilezik karın doyurur muymuş?

Ertesi sabah çay pişirdik. Babam

— Çayın içindekini hemen dökmeyin, dedi. Yarın sabah da üstüne su koyar, kaynatırız. Miras yediliğin âlemi yok.

Sonra bana :

— Erol, dedi. Şöyle seninle çarşıyı bir dolaşalım. Benim eski bir okul arkadaşım vardı. İhsan Efendi'den duydum. Burada bir yerde bir nalbur dükkânı açmış.

— Nalbur nedir baba? dedim.

— Nalbur boru, kova, çivi, kilit, çekiç, kazma gibi inşaata yarayan eşyayı satar. Tuğla, kum, çimento filan da bulundurur.

— Arkadaşın neden bu işe girişmiş? dedim.

— Okumadı, dedi babam. İlkokuldan sonra bir nalburun yanına çırak girmişti. Okulda Keltavuk adını takmıştık. Pek küçükken başına sıcak süt dökülmüş, başının derisi iyice yanmış, cılk yara olmuş. İşte oradan saç çıkmazdı da ona bu yüzden Keltavuk derlerdi çocuklar. İhsan Efendi Keltavuk nalburiye dükkânında herşey var, dedi de bu isim bana arkadaşımı hatırlattı. Sordum, adı Remzi mi? diye. Evet deyince kuşkum kalmadı.

— Sana bir yararı olur mu? dedim.

— Oğlum, dedi babam. İnsan başkalarını küçümsememeli. Selam vermekten insanın eli, başı, dili aşınmaz. Eeeeh, bakarsın birgün lazım olur. Ben son zamanlara kadar Remzi'yi Perşembe Pazarı'nda görürdüm.

— Perşembe Pazarı nerede kuruluyor?

— Perşembe Pazarı diye Karaköy'den Azapkapısı'na doğru giden caddenin adına derler. Oralarda birçok nalbur, makine parçaları, âletler filan satanlar

vardır. Demek Remzi işini buraya getirmiş. Eh, her gün yeni bir gecekondu yapılan bu yerde iş çok olur.

— Baba, dedim. Almanya'da çalışanların burada gecekonduları varmış. Hem gecekonduları bozup, üç dört katlı apartmana çeviriyorlarmış.

— Olur, dedi babam. Haklarıdır, gurbette çalışıp para kazanıyor, burada ev alıyorlar.

Gecekondu sitesinin anayolu daha topraktı. Yalnız büyük mağazaların yayakaldırımları vardı. Bakına bakına giderken Keltavuk mağazasını gördük. Mağaza hayli genişti ve giriş kapısının yanında camla bölünmüş bir yer vardı. Burası yazıhane gibi kullanılıyordu.

Babam içeriye bir göz atınca : «Tamam» dedi. Mağazaya girdik. İşçi tulumlu birisi bize doğru gelip

— Buyurun, dedi. Ne aradınız?

Babam camlı bölmeyi gösterdi

— Remzi Bey'le görüşeceğim.

Bölmeye girdik. Bir alay fatura ve fiş arasında bunalmış olan elli beş yaşlarında kadar gördüğümüz adam, gözlüğünü düzelterek baktı ve :

— Allah Allah, dedi. Ercüment Bey olmayasınız siz?

Babam elini uzatarak :

— Ta kendisi, dedi.

Adam bize oturacak yer gösterdi, babama sigara uzatırken

— Hangi rüzgâr attı sizi buraya? dedi.

Babam içini çekerek :

— Kötü bir rüzgâr, dedi. Sorma başıma gelenleri.

— Geçmiş olsun. E, bu delikanlı kim?

— Benim oğlum, Erol.

— Allah bağışlasın, zeki bir çocuğa benziyor. Ne içersin?

— Varsa bir kahveni içeyim.

— Olmaz olur mu?

Remzi Bey bağırıp işçiyi çağırdı

— Şuradan bize orta şekerli iki kahve söyle, dedi. Delikanlı için bir de gazoz.

Tekrar babama dönüp

— Bak, dedi, meraklandım şimdi. Ne oldu sana, üzgün görünüyorsun. Buraya nasıl geldin?

— Şurada, İhsan'ın gecekondusunda oturuyoruz, dedi babam. İhsan seni tanıyor. Bizde hademe idi.

— Tanıdım, tanıdım ama ne diye geldiniz buraya?

— İflas ettim?

— İflas mı? Nasıl oldu?

— Sorma hiç. Ticaret işi bu, belli olmaz. Bu gün top gibi gürlersin, ertesi gün işte benim gibi on parasız kalıp sokak sokak iş ararsın.

— Yapma be? Alay mı ediyorsun? Sen bu işin kurdusun.

— Öyle idim ama şimdi bu işin çomarı oldum. Hiçolmazsa şerefimi kurtarayım dedim. Çoluk çocuk yazlığa gitmişlerdi. Bütün eşyamızı sattım. Borçları verdim, ama sağa koş kredi veren yok, sola koş nafile. Anladım ki bu işin sonu geldi. Güvendiğim bir para vardı, onu da bulamayınca iflas ettim.

— Vah vah. Bak şu işe. Sen topla tüfekle yıkılacak adam değildin.

— Yıkıldım işte Remzi Bey.

— Peki şimdi ne yapıyorsun?

— Dedim ya iş arıyorum.

— Yahu çocuk değilsin, genç değilsin ki sana iş bulunsun. Rençberlik yapamazsın, hamallık yapamazsın, okumuş yazmış adam.

— Ne olursa yapacağım Remzi Bey. Mesela defter filan tutarım, bir mağazada kâtiplik, veya tezgâhtarlık yaparım.

— Sağa sola bakalım, ama ben sana bulunacak

işi göstermekten utanırım. Benim gibi kalın kafalı değilsin ki! Yerini bulsan milletvekili olurdun? Senin tanıdığın çoktur.

— Çok ama, onların hepsi iyigün dostu. Paran varken, cüzdanında papeller istifteyken yüzüne gülen çok olur. Benim gibi muhtaç bir duruma düşersen en güvendiğin dallar kopar da elinde kalır.

KELTAVUK MAĞAZASININ sahibi içini çekerek başını iki tarafa salladıktan sonra babamın sözlerini hiç duymamış gibi :

— Bu zamanda ekmek aslan ağzında, dedi. Bir iş bulunca ona dört elle sarılmalı. Hani aklına birşey gelmesin, sen akıllı adamsın, hem de liseyi okudun sanırım?

Babam kalkmağa davranırken

— Ben iktisat fakültesini bitirdim, dedi. Yaşım uygun olsa devlet hizmetine girerim. Ama serbest çalışmaya da alışmışım.

— Allah kolaylık versin.

Babam kalktı. Elini uzattı. Remzi Efendi tekrar oturur da konuşur diye hemen masasındaki faturalarla fişlerin üzerine eğildi. Baba, oğul kapıdan çıkdık. Biraz daha yürüyüp gecekondu sitesindeki büyük mağazaları inceledik, sonra aynı yoldan geriye döndük.

Yolda sarışın, mavi gözlü genç bir kadına rastladık. Yanında esmer, kalın kaşlı bir erkek vardı. Babam

— Şuna bak, dedi. Bu ya Alman'dır ya da İngiliz. Mutlaka oralarda çalışmaya giden o esmer delikanlı almıştır. Şuradan patatesle biraz yağ alalım Erol, bundan sonra et yüzüne hasret kalacağız.

Ertesi gün babamla şehre indik. Benim okulumdan ortaokula geçmemi sağlayacak ilkokul diplomamı alacaktık. Önce büyük bir hana gittik. Orada bir

yazıhaneye girdik. Bizi gören gözlüklü bir adam masasından kalktı :

— Hay aksi şeytan birader, dedi. Bir iki defa gelmiş, beni bulamamışsın. İşte şimdi telefon ettiler, çok acele bir işim var. İnşallah bir başka gün buluşup görüşürüz.

Babam kaşlarını çatarak :

— Bana bak arkadaş, dedi. Satıp savıp borçlarımı kapattığımı biliyorsun. İflas ettimse alacaklarımdan da vazgeçmiş değilim. Ver şu benim paramı. Vermezsen hiç hatır gönül tanımam, dava edeceğim.

Adam telaşla

— Kardeşim, vermem dedim mi? dedi. Şu aralık ben de sıkıntıdayım.

— Benim kadar sıkıntıda değilsin. Ben paranın üstüne adamı yatırmam. Elimde senedin var.

— İnkâr mı ettik?

— Et, etme, anlamam ben. Benim paraya ihtiyacım var.

— Haftaya öderim inşallah.

— Kaç haftadır kaçıyorsun. Düşenin dostu olmaz derler. Nasıl olsa battı diye bir tekme de sen vurmağa kalkıyorsun.

— Allah seni inandırsın, şu sırada elim çok dar.

— Öteden beri dardır senin elin. Beni günaha sokma.

— Ne, tehdit mi ediyorsun?

— Tehdit etsem ne çıkar? Paramı istiyorum, paramı?

Genç bir adam ayağa kalkıp :

— Şimdi polise telefon edeceğim, dedi.

— Hiç durma,dedi babam. Sen kim oluyorsun, bu adamın çömezi mi?

Gözlüklü adam arkasına dönüp

— Sana ne oluyor Raşit, dedi. Senden yardım mı istedim? Adamın alacağı var onu istiyor.

Raşit dediği adam

— Baksana tehdit ediyor, dedi.

— Eder, dedi gözlüklü. Hakaret de eder, tehdit de. İflas etmiş, parasız kalmış, alacağını istiyor.

— Öyle mi istenir.

Babam dişlerini sıkarak

— Sen karışma apaş kıyafetli herif, dedi. Benim seninle alış verişim yok.

Gözlüklü adam babamla o delikanlının arasına girip :

— Yeter, dedi. Gel benimle birader. Senet yanında mı?

— Yanımda, dedi babam.

— Bankaya kadar gidelim.

Oraya yakın bir bankaya gittik. Adam orada on bin lira para alıp babama verdi, on bin liralık da çek. Orada ayrıldık. Babam

— Erol, dedi, parasızlık insanı haydut yapıyor. Eğer dişlerimi göstermeseydim bu adam benim paramı iki sene daha sallardı.

— Başka alacağın var mı baba?

— Ufak tefek var, ama isteyemem. Beş on lira için yüzümü kızdıramam. Halimi anlatırım, verirlerse verirler.

Orada okula gittik. Bir saat kadar oyalanıp ilkokul belgemi aldık. Bir otobüse binerek gecekondu sitesine geldik. Babam yolda

— Anana, kardeşine paradan söz etme, dedi.

Baba oğul, iki elimiz dolu eve döndük. Annemin gözleri ağlamaktan şişmişti. Ablam da ağlamıştı. Babam ikisine de neden ağladıklarını sormadı.

Ertesi gün caddedeki mağazalardan, kova, maşrapa, sürahi, bardak filan aldık. Bir de masanın üzerine örtü uydurduk.

İki gün yemeğe gelmeyen annem artık ister istemez sofraya gelip babamla benim pişirdiklerimizden

Baba oğul, iki elimiz dolu eve döndük.

yiyordu. Yediklerimizin çoğu patates kızartması, ayran ve kuru fasulye ile bulgur pilavı filandı. Bir aralık değişiklik olsun diye makarna da aldık.

Sabahları artık çay pişiyor ve biraz peynirle ekmek kızartıp yiyorduk. Apartmandaki o türlü türlü reçeller, salam, sucuk, havyardan beş altı çeşit peynire, bala, çeşitli tereyağına ve yumurtaya kadar binbir çeşit yiyecek yoktu. Bazen bunlar bile az görülerek akla gelmedik yiyecekler, kakaolar, sütler aranırdı.

Böyle zengin bir sofraya, hizmetçilerin etrafta pervane gibi dolaşmalarına alışmış olan bizler artık yavan ekmeğe bile razı olmuş durumdaydık. Hele öğle ve akşam yemeklerinin yemek çeşitleri rüyamıza bile giremeyecekti. Hiçbirşey beğenmediğimiz için işte Allah aratıyordu bize.

Kimbilir bakkal Hamdi Efendi babamız ne büyük sıkıntılar içindeydi ve kızını beslenmekten ne kadar acizdi ki annemiz gecekonduya razı olmuştu. Dert arkadaşı olan Sevtap'a anlatıyordu

— Ablam çalışıyor. Kapalı çarşıdaki toptancılardan iş alıyor, geceyarılarına kadar çalışıyor. Gömlek düğmeleri dikiyor, örülmüş çorapların uçlarını dikiyor, örtülere sıçandişi yapıyor, sabahleyin kocaman bohçalarla gidiyorlar. Kocasından maaş filan bağlanmamış. Evin içinde birşey yok. Kilere sıçan düşse başı yarılır. Hoş yiyecek olsa da ben orada nasıl yaşarım. Pencereden bakmak bile yasak. Anam da ham halat bir kadın. Bakkal dediğin dünyanın parasını kazanır, ama bizimki bakkal değil aptal. Haram korkusundan neredeyse sattığını aldığından ucuza verecek.

Böyle şeyler anlatıyordu ama evde de duracağa benzemiyordu. Birini söndürüp birini yaktığı o Avrupa'nın lüks sigaraları yoktu artık. En ucuz sigarayı bile alamazdı. Bir aralık babamın üstüne saldırmış

— Bir sigara ver, çıldıracağım, demişti.

Babamın idare ile içtiği bafra sigarasını öksüre

öksüre içmeğe başladı. Babam evden çıkarken bana tenbih ediyordu :

— Oğlum bunların akılları ermez. Patatesleri soy, büyük büyük doğra, kıymayı kavur, sovanla da bir iki çevir, hepsini birden tencereye koy az su ile pişir. Su azaldıkça biraz ısıtıp koyarsın. Tuzu unutma. Bir de makarna haşla. Suyu kaynatır, makarnaları kırar atarsın suyun içine. Un kokusu gidinceye kadar pişirir, sonra suyunu süzüp atarsın. Makarnaların üstüne yağı koy, bir iki karıştır, yağı içsin, tuzu unutma. Sen ekmeği de al. Şöyle ucuz tarafından bir kavun bulursan al.

Kümes gibi gecekondunun içinde, geniş dairelere alışmış olan annemle ablam çıldıracak gibiydiler. Üstelik okuyacak birşey, yapacak bir iş de yoktu. Ben patatesleri soyarken Sevtap makarnaları kırmağa kalktı. Fakat o kadar küçük kırıyordu ki darıldım.

— Sen hiç makarna yemedin mi! Pirinç kadar ufalıyorsun, şöyle sigara büyüklüğünde kır, dedim.

Galiba annem yalnızlıktan ve sessizlikten de sıkılıyor, peşimizde dolaşıyordu. Bir aralık :

— Bir deste iskambil olsaydı bari, dedi. İnsan vakit geçirir.

Sevtap

— Parasız oyunun tadı mı olur anne? dedi.

Artık ikisi de yapacak iş bulamayınca birer iskemlenin üstüne oturup elleri çenelerinde düşünmeye başladılar. O gün arabacı Hasan Efendi'nin karısı ile yanımızdaki komşu hanım geldi. Bunlar da bir incelik göstermek istemiş ve nerede bulmuşlarsa biri bir demet karanfil, öteki de üç dört tane gül getirmişti. Annem onları yattıkları odada, divanın üstüne oturttu, kendisi de bir iskemle alıp karşılarına geçti. O bunu yapmazdı ama yalnızlıktan bunalıyordu.

Evin haline bakıp da ne kadar yoksul olduğumuzu anlamış olmalılar ki arabacının karısı

— Sakın zahmet etmeyiniz komşucuğum, dedi. Ben Hasene Hanım'a uğramıştım. Orada kahvemizi içtik. İnşallah başka bir sefere.

Zaten değil kahve, evde kahve fincanı bile yoktu. Bereket kadınların çeneleri pek düşüktü de durmadan konuştular, annemiz de alık alık dinledi. Onlar kalkıp gidince annem

— Of kafam şişti, dedi. Ben bu karıları dinleyecek hanımefendilerden değilim. Bir daha kapıyı açmayalım.

Sevtap

— Anne, dedi. Bir değişiklik olur, insan avunur. Hem bakalım bizim gibi bir bardak su bile veremeyecek insanların evlerine onlar gelir mi? Hem bizim ayarımızda değiller ki. Gecekondu tapularından, Almanya'daki akrabalarından, gecekondularını büyütüp dört katlı ev yapacaklarından başka ne konuşuyorlar! Biz onlara hangi kuvaförün daha iyi, hangi tırnak cilasının moda olduğunu mu anlatacağız? Bir kılığımıza, bir de eve bakıyor, şaşıp şaşıp kalıyorlar. Ama aramızda bir fark var. Onlar yaşantılarından memnunlar. Gittikçe daha varlıklı olma yolundalar. Bize gelince açız anneciğim, aç.

Sevtap'ın gözlerinden yaş akıyordu. Belki kız bir an için annesinin babamızın iflasına büyük ölçüde neden olduğunu düşünüyor ve onu suçlu buluyordu. Annemiz ona meydan vermeden :

— Hep kabahat babanızda, dedi. Hesabını bilseydi başımıza bu hal gelmezdi. Şimdi halimiz ne olacak?

Sevtap dayanamadı

— Anne, dedi. Senin hiç mi suçun yok?

— Yok ya, dedi annem. Benim ne suçum olacak? Ticarethaneyi ben mi idare ediyordum? Gözünü açsaydı.

— Sen yüz yirmi bini kumara vermeseydin babam iflası önlerdi

— Hıh, güleyim bari. Bunlar hep bahane, Bu zamanda yüz yirmi bin ne ki?

— Evet, sende paranın değeri yoktur. Bazen bir gecede bin lirayı verirsin kumara, sonra da kendin gibi sosyetiklere şu kadar kaybettim diye övünürsün.

— Sen ağzını toplayacak mısın bakayım. Yırtarım ağzını!

— Ha, işte bir bu eksikti. Hiç durma.

— Senin kadın hukukundan haberin yok. Gazeteler bas bas bağırıyorlar, toplantılar oluyor, kanunlar hazırlanıyor.

— Allah'ını seversen senin ne sorunun var anne? Sen bir erkeğin sırtına binmişsin, kanını emiyorsun, toplum içinde bir asalaktan ne farkın var? Sen burnuna konan bir sineği bile başkalarına kovduracak kadar kendini beğenmiş bir kadın olup çıktın.

— Seni şimdi ayağımın altına alır, dünyanın kaç bucak olduğunu anlatırım.

— Fazla ileriye gitme anne. Beni de bu hayata sürükleyen sensin. Babanın bir mahalle bakkalı olduğunu unutmuşsun da kendini soylu bir aileden gelme bir hanımefendi sanıyorsun. Bak sen de, ben de on iki yaşında bir erkek çocuğun eline bakıyoruz. Bir bardak suyu başkalarından istiyoruz.

Babam gittikten sonra evin içinde bu gibi çekişmeler günde bir iki defa oluyordu. Sevtap bir dereceye kadar aklını başına almış ve ana kız tuttukları yolun sonunun bir bataklığa çıkacağını anlamıştı. Artık benim yanımda dolaşıyor, bir yemek hazırlanmasına, kapların yıkanmasına yardım ediyordu.

İşin en acıklı tarafı evde buzdolabı olmayışıydı. Pişen yemek bir günden fazla dayanmıyordu. İçinden bölünüp bir kısmı yenilen yemeği tekrar kaynatmak, ekşiyip kokmasına meydan vermemek gerekiyordu.

Hele yakın ve uzak komşuların «Hoşgeldiniz» demeye gelmeleri canımızı sıkıyordu. Babam bunu du-

vunca kendisi içmediği halde dört tane kahve fincanı ile dörtlük bir cezve, biraz da kahve ile şeker almıştı.

Artık misafir gelince kahveyi ben pişiriyordum. Sevtap tepsiye koyup götürürken arkasından seslenivordum

— Dikkat et, fincanların içine bakma, dökersin.

Birgün bir hanım daha geldi. Yanında ecnebi olduğu belli olan bir genç vardı. Kadın anneme :

— Gelinim, dedi. Daha Türkçe öğrenmedi, Altı aydır burada. Kalın kafalı Ne yapalım ki oğlum alıp getirmiş. Burada bir nikâh yaptık.

Kız alık alık dinliyordu. Hiçbir şey anlamadığı belliydi. Kadın meydanı boş bulmuştu :

— Hanım, gâvuristanda galiba koca yok. Oğlumun çalıştığı fabrikada bu kız sekreterlik yapıyormuş. Oğlan da cahil, gönül eğlendirmek için ilişki kurmaya kalkmış. Sonunda olanlar olmuş işte. Benim alık oğlum da bu sarı çiyanı sevmiş, ille alacak. Ne yaparsın. «Getir de görelim» dedim. Eh bu da gâvur mavur ama ana baba evladı. İşte peşimde ipsiz kuzu gibi dolaşıyor.

Sevtap pek Almanca bilmiyordu, ama Fransızcası kuvvetliydi. Hilda adındaki kız da Fransızca bilirmiş, hem de tahsilliymiş. İkisi başladılar konuşmaya. Kadın şaşırdı. Anneme :

— Küçük hanım da Almanya'da mı bulundu? diye sordu.

— Hayır, dedi annem. Mektepte öğrendi.

— Aman ne iyi. Bu kızın sıkıntıdan patlayacağı geliyor. Ben Almanca bilmem, kocam bilmez. Oğlan akşama kadar fabrikada.

Hilda da memnun, Sevtap da. Artık kadın hemen her gün gelinini bize getirmeye başladı. Sevtap da onların evini öğrenıdi. Ara sıra o da onlara gidiyordu. Bize evlerini anlatıyordu

— Oğulları gecekondunun üstüne bir kat çıkmış.

Bir yatak odası, bir küçük salon, bir de helalı banyosu var. Ama mükemmel döşenmiş. Televizyon, buzdolabı, radyo, hepsi yolunda, Koltuklara oturdum, canım kalkmak istemedi. Hilda bana memleketini anlattı. Babasının apartmanı, ayrıca yazlık evi varmış. Fabrikada çalışırken Ali ile sevişmiş. Peşine takılmış gelmiş.

Yavaş yavaş gecekondu semti ile ilişkilerimiz artıyordu. Annem sık sık Sevtap'la beraber komşulara gidiyordu. Tabii hali vakti yerinde olanları tercih ediyorlardı. Bir iki Alman hanım daha vardı, bunlar da Hilda'nın evinde toplanıyorlardı. Sevtap da onlara katılıyordu.

İNSAN YAVAŞ YAVAŞ her şeye alışıyor. Eylül sonlarına doğru ortaokul açıldı. Ben de oraya yazıldım. Babam ablamı Nişantaşı Lisesi'ne yazdırdı. O da dokuzuncu sınıfa gidecekti. Bunu pek istemiyordu ama gecekondu sitesinde pek sıkılıyordu. Ayrıca Damdösyon'a devam ettirecek paramız yoktu.

Annemiz evde yalnız kalıyordu. Ben öğle yemeğine geliyordum. Babam gecekondu sitesinde bir iş buldu. Öteden beri tanıdığı bir adam bir başka arkadaşı ile babamı tanıştırmış ve

— İşte senin aradığın namuslu, dürüst, bilgili bir arkadaş, demişti.

Adam büyük bir yapı şirketinin sahibiydi. Yeni açılan bu gecekondu sitesinde çok iş olduğunu öğrenmiş, orada bir şube açmayı kafasına koymuştu. Bir iki gün babam gidip geldikten sonra nelerin daha çok arandığını saptayıp adama haber verdi ve sonra da ana cadde üzerinde bir arsa bulup oraya geniş bir ardiye yaptırmağa başladı. Babam mühendis değildi, ama yüksek tahsilli ve geniş bilgiliydi. İşçilerin başında bir mühendisin durmasına gerek kalmamıştı. Us-

tabaşı ile babam işi mükemmel idare ediyorlardı.

Gayet şık ve titiz giyinen babam şimdi bir işçi kalfası gibi, ayağında bir iş tulumu, cebinde bir metre ile yapıda bulunuyor, gündüzleri benim gibi yemeğe geliyordu.

Kıştan önce binayı tamamlamak gerektiği için babam geç vakitlere kadar çalışıyordu. Şirket ona şimdilik diye beş bin lira aylık vermeyi kabul etmişti. Daha sonra şirketin oradaki şubesinin müdürü babam olacaktı.

Temeller kazılıp yer blokaj yapılıp beton direkler döküldü. Onlar daha kurumadan tavanın tahta kalıpları yapıldı ve üzerine tellerden hasır örgü yapıldı ve beton döküldü. İş buraya gelince bir hafta kadar bekletildi. Babam bu işi çok gizli tutuyordu. Anneme bile ne yapıldığını söylememişti. Keltavuk nalburu da ikide birde babama gidip oraya ne yapıldığını soruyor, babam ne için kullanılacağını bilmediğini, kendisinin aylıklı olduğunu anlatıyordu.

— Belki bir gazino, belki otomobil garajı, diyordu.

Yalnız semtten işçi almağa gayret göstermişti. İşçilerin hepsi ona «Usta» diyorlardı. Zaten ustadan da farkı yoktu. Herkese iyi davranıyordu. İşçiler de kendisinden memnundular.

Alt katın bazı kalıpları söküldü ve tuğladan bölmeler örülmeğe başlandı. Nihayet epeyce geniş olan mağazanın üstüne üç oda, bir salon, mutfak ve banyo yapılmağa başlandı. Burası lojman olacaktı. Mağazayı çalıştıracak olanlar orada oturacaklardı.

Babam inşaat bitince bu daireye geçmeyi çok istiyordu. Bu dairenin de çabucak yapılıp üstünü kapatmak istiyorlardı. Çatı örtülünce bozuk havalarda da çalışmak, yapıyı tamamlamak mümkün olacaktı.

Bu iş ortaya çıkınca bizim de yaşamamız genişledi. Artık annem istediği kadar — ama Bafra — sigara-

sı içebiliyordu. Yiyeceklerin çeşidi artmış ve ufak tefek eşya da alınmağa başlamıştı.

Nesrin Hanımefendi artık huysuzluk edemiyordu. En fazla güvendiği kızı bile onun yüksek fikirlerine katılmıyordu. Aklına bile getirmezken artık o da bir an önce okuldan mezun olup bir bankaya girmek ve daha güzel bir evde yaşamak, çalışmak istiyordu.

Anneme kalsa aç kalırdık. Bereket versin arabacının karısı sık sık geliyor ve bir iki tencere yemeği ocağa koyuveriyordu. Bu kadın

— A hanımım, demişti. Kadın olur da yemek pişirmesini bilmez olur mu?

Annem epeyce sıkılmış ve :

— Ne yapayım, demişti. Ahçılı, hizmetçili eve gelin gittim? Kızlığımda annem de öğretmedi.

— Geç olsun da güç olmasın Hanımım, sen bana sesleniver, ben bir aralık gelir, yemeğini ateşe koyarım.

Gecekondu semtindeki çocukların çoğu haylaz ve kavrayışları az öğrencilerdi. Bana hepsi Ercüment Usta'nın oğlu diyorlardı. Bu beni hiç kızdırmıyor ve babamın bir zamanlar çok meşhur bir tüccar olduğundan hiç söz etmiyordum. Ama görgü bakımından, nezaket ve çalışma bakımından öğretmenler benden çok memnundular. Sigara içenlere, küfür edenlere, geceyarılarına kadar sokakta gezip gürültü edenlere ve caddede top oynayanlara katılmıyordum.

Semtte bir iki kız daha vardı. Yine semtteki taksilerden biri her sabah evlere uğrayıp kızları alıyor, Nişantaşın'a kadar götürüyor, akşamları da tam saatinde okula uğrayıp kızları alıyordu.

Bu biraz masraflıydı ama masraf da üçe ayrılıyordu. İki kardeş akşamları üç numara bir lambanın ışığında ders hazırlıyorduk. İşte bu sırada ev sahibimiz biner liradan üç aylık kirayı birden istemez mi? Babamın buna biraz canı sıkıldı.

— Sözde bana yardım ediyor adam, dedi. Avuç içi kadar iki çarpık oda. Ne elektrik var, ne su. Beş altı yüz lira bile etmez. Bin lirayı verdikten sonra ben elektrikli bir yer bulurum.

Tabii üç bin lirayı verdi ama etrafta kiralık bir yer de aramağa başladı. Bundan mağazayı yaptıran adama da söz edince adam :

— A birader, demiş. Mağazanın üstünde ben mi oturacağım. Oraya yerleşirsin. Boşuna yer arama.

Buna hepimiz sevindik ama çenemizi de tutup kimseye söz etmedik. Babam tatil günlerinde de işçileri çalıştırıyordu. Ekimin ortalarında çatı dökülüp kapatılmış, kiremit döşenmişti. Bölme duvarları örülürken kapılar ve çerçeveler de ısmarlanmıştı.

Alt kata bir yazıhane bölmesinden sonra bir evin yapımında gerekli olan cam, kapı tokmağı, su boruları, marangoz araçları, kilit, kürek için ayrı yerler hazırlandı, raflar yapıldı.

Pek sıkı dersim yoksa ben de inşaata gidiyordum. Evde bulunursam komşuların bazı sözleri kulağıma çalınıyordu

— Nesrin Hanım bu yemek tabağını nereden ele geçirdiniz. Bunlar paşa konaklarında bile kalmadı artık. Bu bardak kristal değil mi?

Eşya gibi annemin giyim kuşamından da birşeyler sezinliyor, annemin giyinişinde de çok zengin bir hayatın izlerini görüyor, bir türlü işin iç yüzünü anlayamıyorlardı. Hemen bütün gecekondu semtine merak olmuştuk. Okulda benim, misafirlikte annemin, yolda Sevtap'ın ve yapıda babamın ağzını arıyor bizi söyletmeye çalışıyorlardı.

Ama babamızın iflas ettiğini, bir yıl evvelsine kadar çok itibarlı bir tüccar olduğunu, hatta iktisat fakültesi mezunu olduğunu söylemek istemiyorduk. Babam da sıkı sıkı tembih etmişti. Eskilerle övünmenin yanlış olduğunu, hele iflas etmenin başkalarının para-

sını batırmış olmak gibi yanlış düşünceler doğuracağını anlatmıştı.

Gecekondularda oturanların çoğu bizden varlıklıydı. Hemen hepsinin evlerinde televizyon, buzdolabı, hatta bazısında müzik dolabı, özenenlerin salonlarında Amerikan barları vardı. Ummadık insanların ellerinde viski şişeleri görüyorduk.

Öteden beriden kulağımıza çalınıyordu

— Ne garip insanlar, diyorlardı. Bunlar kaçakçı mıdır, nedir, anlaşılmadı gitti. Elektriksiz bir eve kapanıp kaldılar. Ne televizyonları var, ne buzdolapları! Bu zamanda bunlarsız ev olur mu?

Bir cumartesi günü ben de yapıdaydım. Sivil bir memurla mahallenin emniyet amiri yapıya geldi. Babamdan ruhsat sordular. Babam hepsini çıkartıp gösterdi. Gizli kapaklı hiç bir iş yoktu. Memur

— Siz mühendis misiniz? dedi.

Babam

— Hayır, dedi. Ben şirketin memuruyum. Mühendis gelip bakıyor, kontrolunu yapıyor. Ben işçilere bakıyorum.

— Siz İhsan Efendi'nin gecekondusunda oturuyorsunuz değil mi?

Babam bu sorudan yapıyı kontrol için değil, kendisinin kim olduğunu öğrenmek için geldiklerini anlamıştı. Memur tekrar soruyordu

— Sizin mesleğiniz nedir?

— Şirketin bir memuruyum işte?

— Başka bir işte çalıştınız mı?

— Ufak tefek işlerde çalıştım.

— Muhtarda kaydınız var mı?

— Evet, vardır.

İki memur da çekilip gitti. Babam bana :

— İşleri güçleri yok, dedi. Öküzün altında buzağı arıyorlar.

— O ne demektir? diye sordum.

— Yani olmayacak şey, dedi babam. Kiminle konuşsam beni tepeden tırnağa süzüyor, kuşkulu davranıyorlar. Boyunbağını çıkardım, bıyık bıraktım, işçi tulumu giydim yine nafile.

Annem de bunu söylüyordu. Bizim her davranışımız başkalarına merak oluyordu. Eh bunda da hakları vardı. Biz kibar bir hayat yaşamıştık. En güzel bir apartmanda ve en pahalı bir çevrede oturmuştuk. Ne de olsa üzerimize kibarlık sinmişti. Yüzümüze bakınca bizim gecekonduya yakışmadığımızı hemen anlıyorlardı. Bu arada komşular anneme bazı şeyler de soruyorlardı

— Nesrin Hanım, bir düğün yapmak istiyoruz. Acaba nerede yapsak, sonra davetiyelere ne yazmalı?

Annem bildiği kadar anlatıyor, ama davetiye işi için

— Ercüment Usta'ya sorunuz, o iyisini bilir, diyordu.

Babam ayak üstü kendisine gelen kadından evleneceklerin adlarını, ana ve babalarını, bir de düğün veya nikâhın yerini ve saatini öğrendikten sonra hiç düşünmeden bir kâğıda yazıyordu.

En çok babama başvuruluyordu. O da kendisine soranlara

— Bana kalırsa şöyle yapmalı, diyor ve anlatıyordu.

Ama kış başlangıcında Keltavuk mağazasının sahibi çok şey bildiğini göstermek için babamın yüksek tahsil yaptığını ve ticarethanesi iflas ettiği için tüccar olduğunu gizlediğini etrafa yaymıştı. İşte bu nedenle iş kulaktan kulağa geçmiş ve sanki büyük bir suçluyu haber vermişler gibi babamın gecekondu semtinde saklandığını emniyet amirliğine bildirmişlerdi.

Tabii bir memur gelerek babamı çağırdı. O da giderek durumunu emniyet amirine anlattı. Borçlu değil alacaklı bir insan olduğunu da isbat etti.

Babamdan özür dileyerek serbest bıraktılar. Bu nedenle de babama ve anneme «geçmiş olsun» diyenler de çok oldu. İkisi de

— Ortada birşey yok ki, dediler. Burada da insanlar oturuyor. Şişli'den çıkıp buraya taşınmak suç mu? İşte insanlara herşey merak oluyor, başka işleri yok sanki.

Havalar soğuyup yağış başlayınca acele ile yapının çerçeve ve kapıları takıldı. İç ve dış sıvaları da yapılıp camlar takıldı. Bina rutubetli de olsa yine oraya taşınmaktan kendimizi alamadık. Bu daireye ayrı bir merdivenle çıkılıyordu. Babam soba kurdurtmuştu. En kötüsü pek lüzumlu olan eşyayı aldığımız için para pek kıtalmıştı. Yine buzdolabı yoktu, televizyon yoktu, ama mükemmel bir banyo ve mutfak, musluklarda su ve dairenin içinde elektrik vardı.

Bizim taşınmamız İhsan Efendinin işine gelmemişti ama sesini de çıkaramadı. Bize büyük iyilikler ettiğini ötede beride söylemekle yetindi. Ama gecekondusunu da ancak üç yüz liraya bir işçiye kiraya verebildi.

Babam sabahleyin erkenden aşağıya iniyor ve yanında çalışan bir işçiye kepenkleri açtırıyordu. Kış olduğu için pek fazla alışveriş yoktu. Yapı yapılmıyordu. Ama cam alanlar, menteşe, reze, kapı kulpu, ispanyolet, çivi, alçı gibi şeyleri alanlar eksik değildi.

Keltavuk mağazasının sahibi babama çok kızmıştı. Hatta kaymakama şikâyete giderek ticaretine engel olunduğunu söylemişti ama bu şikâyeti hiçbir fayda getirmedi, belki de paylandı.

Babam kendisine düşman kazandırmak istemediği için çatmağa gelen Remzi Efendi'ye

— Birader, diyordu, birisi kalkmış burada bir nalbur mağazası açmış. Kim ne karışır! Adam arkadaşımın arkadaşı. İşsiz olduğumu bildiği için beni de

memur gibi kullandılar. İş görmek suç mu? Sen benden ne istiyorsun?

Remzi Efendi :

— Ben burada adam barındırmam, demişti. Bu mağazayı kapattırırım.

— Hiç durma, dedi babam.

— Sen bana burada böyle mağaza açılacağını söylemedin?

— Ben yapıya memur oldum. Sonra adam inşaat malzemesi satmağa kalktı. İstemem mi diyeyim? Sana müracaat ettiğim zaman bana yüz vermedin.

— Sen benden iş istemedin ki?

— Senin aklın şeytan gibi her şeye erer.

Remzi Efendi gelip geçene babamı kötülemekden başka birşey yapamadı. Fakat herkes babamı çok dürüst bir insan olarak tanıyordu. Artık beş bin lira aylıktan başka satış kârının yüzde onunu alan babam durumunu düzeltmeye başlamıştı. Yavaş yavaş en gerekli eşyayı alıyorduk.

İşte bu sırada bakkal Hamdi Efendi birgün büyük kızını yanına alarak bizim semte gelmiş, arayıp bizim taşındığımız yeri bulmuştu. Günlerden pazardı, hepimiz evdeydik.

Dedem bu değişiklikten çok memnun kaldı. Sonra da gelişindeki maksadı ortaya koydu :

— Damat, Allah kat be kat senden razı olsun. Bana zaman zaman çok iyiliklerde bulundun. Şimdi bu kadın, Nermin çalışamıyor. Çalışıyor ama iş yok kapalıçarşıda. Yaza işler açılır. O zamana kadar diyorum burada kalsa da konu komşuya gündeliğe gitse, nafakasını çıkartmaz mı?

Babam biraz düşündükten sonra :

— Peder, dedi. Nermin Hanım benim baldızımdır. Onu böyle fakir bir semtte oturup gündeliğe gitmesine razı olamam. Onun iş göreceği yerler buraya hayli uzak. Kış kıyamette yapamaz. Zaten kapalı büyü-

müştür. Ama isterse burada bizimle kalır, ev işine bakar. Kardeşine de canyoldaşı olur.

Hamdi Efendi

— Ya oğlan ne olacak? dedi.

— Onu da yollayın, dedi babam. Burada okul var.

— İyi ama bana çıraklık ediyor. Ben akşama kadar ayaküstü dolaşamıyorum eskisi gibi, ayaklarım rahatsız.

— Orasını bilemem, siz karar verin.

Nermin hanım yaşantısında rahat yüzü görmemiş, esnaftan biriyle evlendirilmiş, koca kahrını çekmiş, yüzü gülmemiş bir kadındı. Ama ev işlerini çok iyi bilirdi. Bu bakımdan Annem

— Baba, ablam hizmetçilik yapamaz, dedi. Burada kalsın.

Nermin teyzemiz kaldı. Biz de buna çok sevindik. Dairenin üç odası vardı, birinde annemle babam, birinde ablamla ben yatıyordum. Oturma odası yapılan üçüncü odayı da teyzemize verdik. Orada güzel bir divan vardı. Kadıncağız biraz yadırgadı ama iki gün içinde neşelendi. Bütün üzüntüsü oğlundan uzakta kalmaktan ibaretti. Ama seneye onu da alıp okula vereceğini söyleyen babamın elini öptü, teşekkür etti.

İLK GÜNLERDE Nermin teyzemiz sofraya bile oturmak istememişti. Annemiz şimdi hanımefendiliğini ablasına karşı yapmak istemişti ama babam:

— Baldız hanım sofraya oturmayacaksan ben kalkarım, demişti.

Babam sofrada bir eksik varsa Sevtap'tan istiyordu. Nermin teyze beş vakit namaz kılıyordu. Çok temiz ve titiz bir kadındı. O geldikten sonra sokaktan gelenler eve ayakkabılarıyla giremiyorlardı. Herkese terlik alınmıştı. Kadıncağızın gözü açılmıştı. Her sofradan kalkışta dua ediyordu. Mutfakta kendisine yardım

etmek istersem beni bir köşeye oturtuyor ve :

— Erol, diyordu. Allah seni inandırsın kocam öldü öleli karnımın doyduğunu bilmiyorum. Burası benim için bir cennet. Bak şuradan istersem bir dilim ekmek alıp yiyebilirim. Bir kahve pişirip içsem engel olan bulunmaz. Sabahleyin «Üstüne güneş doğmasın», diye alaca karanlıkta kimse yatağımdan kaldırmaz. Babam, iyi adamdır, namuslu adamdır ama eli okadar sıkıdır ki, bir taraftan haram korkusu, bir taraftan da el sıklığı ne anama rahat verir, ne de bana.

Bana, daha böyle çok şeyler anlatıyordu. Birgün namazda şehadet getirince Sevtap ona sormuştu

— Hangi dilden bu okuduğun?

— Arapça, dedi teyzem.

— Neydi okuduğun?

— Kelime Şehadet.

— O da ne demek?

Teyzem kızardı ve üzüntü ile

— Kızım, dedi. Biz Müslümanız. Her Müslüman Kelimei Şehadet getirmesini bilir. Bu Müslümanlığın en büyük şartıdır. İnsan ölürken de «La ilahe İllal'-lah, Muhemedün Resulu-llah»

— Ne dedin, bir daha söyle bakayım?

Nermin Teyze yine söyledi. Ablam

— Ne demek oluyor bu? dedi.

Nermin teyze açıklayamazdı. Babam

— Tanrı'dan başka Tanrı yoktur, Muhammed de onun elçisidir diye şehadet ederim, demek, dedi.

— Şehadet ne demek?

— Şahitlik etmek, yani tanıklık etmek.

— Mahkemede mi tanıklık ediliyor?

Babam kızarak

— Gâvurun kızı, dedi. Anan sana yalnız kokotluk mu öğretti!

Sevtap

— Sormak ayıp mı baba? dedi.

— Değil, dedi babam. Bunlar hep ananın kabahati. O Müslüman adamın kızı nasıl böyle olmuş anlamıyordum. Zaten Allahın adını anmaz. Anarsa da beddua etmek için anar. Allah kahretsin der, Allah cezanı versin, Allah başımdan kaldırsın, der. İşte onun Müslümanlığı bu. Ama ben ona göstereceğim.

Annem öteden :

— Ercüment Bey, bırak artık benim yakamı, dedi. Derledin toparladın, tıktın beni bu köşeye, daha benden ne istiyorsun?

Babam

— Yaptıklarının acısı yavaş yavaş çıkıyor, dedi. Bu kız senin o kahrolası terbiyenle büyüdü. Onu peşine takıp sokak sokak dolaştırdın, Ne manikürcüsü kaldı, ne berberi, ne terzisi. Hepsini bilir ama Müslümanlığı bilmez. Senin imrendiğin sosyete karılarının içinde gâvur olanlar kiliseye gider, yatarken dua eder, sen ancak makyajını silersin. Bundan sonra Müslüman olacaksın. Dediklerimi yapmazsan vallahi sigaranı keserim, tallahi keserim.

Annem ağlayarak

— Zaten bir o kaldıydı, dedi. Onu da kes bakalım.

Babam hiç gevşemeden :

— Gerekirse keserim, dedi. Sen biraz da cemiyete yararlı olmaya bak. Artık enseye yapışıp beleşten kan emme yok.

— Şimdi beni ne diye azarlıyorsun Erci?

Nesrin Hanım'ın yüzünde iki damla yaş indi.

Sevtap

— Baba, lütfen, dedi. Annem artık evde çalışıyor. Dün mendilleri yıkadı. Hem de pirinç ayıklıyor.

— Oooo, Maşallah, dedi babam. Kedi olalı bir fare tuttu desene. Biz artık bize asıl yakın olan halkın arasındayız. Biz de onlara uyacağız. Anan ilk ağızda bir cami yaptıracak.

Nesrin Hanım'ın yüzünde iki damla yaş indi.

Hepimiz şaştık. Babam

— Duydun mu Sosyetik? dedi. Başını örteceksin. Hanım hanımcık giyineceksin. Bir cami yaptırma derneği kuracaksın.

— Ben ne anlarım dernekten? dedi Annem.

— Anlayacaksın, dedi babam. Buranın yerlilerinden bir iki kadınla konuş, beş arkadaş bul kedine. Bak bu mahallede sinema var, berber var, konfeksiyon mağazaları var. Başka gecekondu semtlerinde cami yaptırmışlar. Sen önayak ol. O zaman haklı olarak herkes seni övecektir. Ercüment usta'nın karısı cami yaptırma derneği kuruyor, diyecekler. Derneği kurup kaymakamlığa istida vereceksin. Elini çabuk tut, bu hayırlı işi yapmağa kalkan bulunur. Ben sana yardım ederim.

— Para nereden gelecek? dedi annem.

— Para kolay, dedi babam. Buradaki banka şubesine dernek adına bir hesap açtıracaksın. Yalnız buradan değil, Almanya'dan bile para yağacak. Cami yapıldığı gibi vakfı da yapılacak.

— Vakfı dediğin nedir? dedi annem.

— Gelir getirecek, yani parası ile camiye bakılacak yapılar, dedi. Bir iki dükkân, bir tamirhane filan gibi. Camiye mahalleden bir heyet seçilir, bunlar artık camiyi idare ederler. Evde oturmaktan sıkılıyorsun, al sana bir meşguliyet. Hem de çok hayırlı. Sen sokaktan geçerken : İşte cami yaptırma derneğini kurup mahallemize bir cami yapılmasına neden olan hayır sahibi hanım, diyecekler. Ama şu boyalı karıyı görüyor musun, dün akşam kumarda bin kâğıt yutuldu demeyecekler. Hangisi iyi?

— Elbette ilk söylediğin iyi.

— Bir de mektupluk ve makbuz bastırırız. Ara sıra aşağıya iner, orada çalışırsın.

— Para verirler mi dersin?

— Verirler. Ama bizim Şişli muhitindeki sosye-

tikler, züppeler değil, zenginler de değil. Almanya da çalışanlar, burada Müslüman olanlar ve semtlerini sevenler verecek. Sen işi önce kafanda pişir Ben de girdisini, çıkdısını düşüneyim. Pek açığa vurmayın, siz de duydunuz mu çocuklar, Baldız Hanım?

— Duyduk, dedik.

Babam bu dernek işi üzerinde çalışmağa başladı. Her akşam annemle konuşuyordu. Almanya'da oğlu ve kızı çalışan Hasan Efendi derneğin kurucularından biri oluyordu. Bir arsa satın alıp cami yaptırma işine başka kurucu üye olanlar da katıldı. Babam hepsini toplayarak bizim dairenin salonunda bir tüzük hazırladı. Çekişmelerden sonra bu tüzüğün bastırılması ve vilayete bildirilmesi kararlaştırıldı.

Buna göre semtten, hayır sahiplerinden, Almanya'da çalışanlardan para toplanacaktı. Bir yandan da caminin arasası alınacaktı. Toplanan para bankadaki hesaba yatırılacak ve derneğin idare heyeti inşaatı bir mimara yaptıracak ve yapı ile meşgul olacaktı. Diğer yandan caminin vakfı da düşünülecekti. Bütün bunlar saptandıktan sonra işleme geçildi.

Arabacı Hasan Efendi oğluna ve kızına mektup yazdırıtı. Semtten Almanya'da çalışanlara mektup yazdıranlar da oldu. Emekli bir öğretmen hanımla annem semtin mağazalarını, zenginlerini dolaşarak bastırılan mektuplardan verdiler

Başta Keltavuk nalburu Remzi Efendi.

— Benim batakçıya mal kaptıracak kadar param yok, demişti.

Verilen mektubu da yırtıp atmıştı. Ama herkes ona uymadı. Mahalleye ilk yerleşmiş olan ihtiyar bir adam iki dönümlük, yol kıyısındaki arsasını hiç bir para beklemeden verdi.

Hemen bu arsanın etrafına tel çektirildi ve bir levhaya da yapılacak caminin arsası olduğu yazıldı.

On beş gün sonra Hasan Efendi'nin oğlu ve kızı bankadaki cami hesabına on bin lira tutan Alman markı yollamıştı. Hemen dernek tarafından ona teşekkür mektubu yazıldı. Arası bir hafta geçmeden Almanya'dan, Hollanda'dan paralar gelmeye başladı. Bu arada mağaza sahiplerinden bir kısmı da beş yüzer, biner lira yatırdılar ve caminin yapımı ilerledikçe yine yardım yapacaklarını bildirdiler.

Yeni bir toplantı yapılarak toplanan paranın iki yüz altmış bin lira olduğunu bildiren annem toplantıdakileri teşvik ederken oraya gelmiş olan Remzi Efendi :

— Bu kadın batakçının karısı, demişti. Sakın para vermeyin.

Fakat yaşlı öğretmenle Hasan Efendi ayağa kalkarak Remzi Efendi'ye bu hayır işini baltalamasının büyük günah olduğunu ve gecekondu semtini haraca kestiğini bildirmiş ve çıkıp gitmesini söylemişlerdi.

Daha sonra Hasan Efendi bu konuyu kahvede açmış ve

— Camiyi Nesrin Hanım yaptırmıyor, bizim mahalleli yaptırıyor, hesap kitap, para pul bizim elimizde. Biz Remzi Efendi'ye derneğe kurucu olarak girmesini söyledik, fakat o semtte gündelikle çalışan fakir bir işçi kadar yardım etmedi, demişti.

Dernek idare heyetine hep sevilen ve sayılan adamlar seçilmişlerdi. Hasan Efendi epeyce kızmış ve

— Arkadaşlara söyleyeceğim, Keltavuk mağazasından bir tek çivi bile aldırtmayacağım, demişti.

Hasan Efendi'nin bu sözüne karşı Remzi Efendi :

— Anlaşıldı, demişti. Ercüment'in mağazasından alış veriş yapılması için cami yapımına kalktınız.

Hasan Efendi

— İt ürür, kervan yürür, demişti.

Remzi Efendi'yi kahveden kargatulumba ile kaldırıp dışarıya atmışlar. Bütün bunlar semtte, dedi ko-

du oluyorken bir hayır sever cami arsasına temel taşlarını yolluyor ve bir taraftan da caminin planı yapılıyordu.

İşte bu arada bir toplantıda annem parmağındaki pırlanta taşlı yüzüğü çıkartarak toplantı masasının üzerine koymuş ve :

— Benim param yok, demişti. Evlendiğimiz sırada kocamın bana taktığı bu yüzgörümlüğünü camimize veriyorum. Bugün enaz elli bin lira edeceğini sanırım.

Deyince toplantıdakiler büyük heyecana kapılmış lardı. Artık kahvede ve evlerde bu konuşuluyordu. Annemin bu fedakârlığına babam da şaşırmıştı. Yüzük satılmış ve elli bin lira hesaba yatmıştı.

Babam o akşam yemekte sordu

— Hanım, sana ne oldu böyle? O vüzüğü bir daha kim alacak sana?

Annem umursamadan

— Benim nikâh halkam yeter, dedi. Gerekirse bileziklerimi de veririm.

— Ama sen dinsizsin Nesrin.

— Ben dinsiz değilim. Sadece namaz kılmam, oruç tutmam. Ama ben de başım sıkıldıkça içimden olsun Allah'ın adını anarım.

— Sen dine inanıyor musun?

— Benim inanmam söz konusu değil. Ama inananlar için din çok büyük bir varlık. Doğanın karşısında insanlar daima âcizdir. Su baskını olur, deprem olur, yangın olur hep beraber zarara uğrarız, ama yine hep beraber olduğumuz için fazla tasa çekmeyiz. Bizi birleştiren Allah inancı ve dinimizdir.

Babam annemi öperek :

— Yaşa be Nesrin, dedi. Bunları sen nereden öğrendin?

Annem içini çekerek

— Sosyetede öğrenmedim herhalde, dedi. Bu se-

cekondu semtine gelip de cami yaptırmağa kalkınca konu komşunun sevinci ve takdirleri beni şaşırttı. Din çok büyük bir güç. İnsanları kanatlarının altına alıyor. İnsanlara bir güvenç geliyor. Benim bir fikrim daha var. Gerçi bu semtin insanları kitap almaktan aciz kimseler değiller ama, kendileri pek okumamış oldukları için hangi kitapların bulunması gerektiğini bilmezler. Ben okul aile birliğine de gireceğim. Zaten okulda oğlumuz var. Öğretmenlerle tanışıp ne gibi kitapların alınması gerektiğini de saptayacağım. Sözlükler, haritalar, ansiklopediler ve klasik eserlerin bulunduğu bir kitaplık açmak gerekiyor. Bunu caminin bir köşesinde yapabiliriz. Şimdilik bize hediye edilecek kitapları okulda muhafaza ederiz.

— Sen işi bayağı kavradın be Nesrin, dedi babam.

Annem :

— Ne yapayım, dedi. Berber yok, manikürcü yok terzi yok, viski yok, toplantı yok. Ben de bu işleri yaparım.

Annem herhalde aklını kullanarak eski hayata dönemeyeceğini anlamış, bu defa olumlu yoldan toplumda etki yaptığını görerek yeni fikirlere alışmağa ve böyle vakit geçirmeye yönelmişti.

Sevtap daha sosyetede bir iki adım attığı sırada babamız iflas edip o çevreden ayrıldığımızı ve hâttâ ilk anlarda biraz da aç kaldığımızı görerek aklını başına devşirmişti. Sonra babamızın yılmadan, hiç bir kibir, gurur göstermeden çalışması ona ve bu arada annemize ve bana da örnek olmuştu.

Eski tüccar Ercüment Beyefendi şimdi Ercüment usta olarak çalışıyordu. Ticaret hayatında sık sık krizler geçirirdi. Geceleri kalkar, sigara içer ve bir meseleyi atlatmak için ne gibi önlem alacağını düşünürdü. Şimdi hiçbir davası yoktu, gayet rahat çalışıyor, yatın-

ca uyuyor ve sabaha aydınlık bir yüz ve neşe ile kalkıyordu.

Okuldaki gecekondu çocukları bana kancayı takmışlardı. Birçok sorularla karşılaşıyordum

— Senin anan sahiden camiyi yaptıracak mı?

— Anam değil, mahalleli yaptıracak.

— Mahalleli yaptıracak olsa şimdiye kadar yaptırırdı.

— Her işte birinin önayak olması lazım.

— Baban sahiden çok mu okumuş?

— Evet, iktisat fakültesinden diplomalı.

— Geçen gün o Hilda ile Almanca konuşuyormuş, nereden öğrendi, yoksa o da Almanyaya mı gitti?

— Babam okulda öğrenmiştir. Sonra ticaret hayatında da dil bilmek gereklidir.

— Peki, bu kadar akıllı adam da ne diye iflas etti?

— Bunun akılla ilgisi çok azdır. Ticaret piyasaya bağlıdır. Bir mal getirirsin, birden fiyatlar düşer, sen de paranı oraya yatırmış olursun, zararına satarsın, bekletemezsin. Çünkü hem mal daha da değerden düşer, belki de çürür, bozulur. Üst üste gelen zararlar insanı iflasa sürükler.

— Kardeşin gâvur okuluna gidiyormuş, öyle mi?

— Artık gitmiyor. Paramız yok.

GECEKONDU SİTESİNİN camisi için Almanya'daki işçilerin gönderdiği para bir kış içinde iki milyon Türk lirasını bulmuştu.

Anemin, bazen babam, bazen öğretmen hanım ve başka dernek üyeleri ile şehirde yaptığı girişimler sonunda bazı tüccarlar kalıp tahtası, demir, kum ve çimento gibi binanın ana yapısında kullanılacak malzemeyi ücretsiz ve kendi araçlarıyla caminin arsasına göndermeye söz vermişlerdi. O kış içinde semtten ve şehirden toplanan para da bir milyonu aşmıştı.

Bankada, özel bir köşeye, para gönderenlerin listesi büyük puntolarla yazılıyordu. Banka ile hiç ilgileri olmayanlar bile bankaya girip bu listeyi inceliyor, semtteki iki kahvede bunun konuşmaları oluyordu.

Annem ve babam çok çalışıyorlardı ama bu işi kendilerinin yaptığını hiç söylemiyorlardı. İşte bu nedenle de semtte

— İyilik yap, at denize, balık bilmezse Halik bilir, diyorlardı. Şu adamlara bakın yahu, yapıyor, ediyor, kapı kapı dolaşıp şuna buna el açıyor, sonra da «Biz birsey yapmıyoruz, Allah razı olsun mahallemizdekiler, Almanyadakiler yapıyorlar», diyorlar.

Sık sık bankanın şubesine girip gelen parava bakan Keltavuk nalburiyesinin sahibi Remzi Efendi rastgeldiğine soruyordu

— Yahu, dünyanın parasını veriyorsunuz, bunlar semtimizi soyup sovana çevirdiler. Uyuyor musunuz?

Kendisine sorulanlar da onu soruyorlardı

— Ne yapalım yani? Ne demek istiyorsunuz?

— Önavak oldu dediğiniz karının kumarda binlerce lira yediğini unutuyor musunuz?

— Bize ne yemişse yemiş!

— Peki cami için toplanan milyonları da mı yediriyorsunuz?

— Para bankada be. Ne demek istiyorsunuz!

— Bu gâvur dinliler adama cami mi yaptırır? Herif bülbül gibi Almanca konuşuyor, kızı gâvur mektebinde okutmuş, bunların birgün namaz kıldığını duydunuz mu?

— Biz toplanıyor, bir ahbabın evinde cuma namazı kılıyoruz, sen birgün kalkıp da bizimle namaza mı geldin?

— Bunlar imansız!

— Asıl imansız olan sensin. Cami yapılmasına engel olmak istiyor, araya fit sokuyorsun.

— Gâvurdan gelen para ile yapılan camiden hayır mı gelir?

— Senin baldızın, senin kardeşinin oğlu Almanya'da çalışmıyor mu? Sen depo ettiğin çimentoya narkından fazla para alırken iyi mi? Yazdan odun depo edip kış ortasında iki katına satmıyor musun? Önce sen haramzadeliği bırak, sonra başkalarında kusur ara.

Babamın idare ettiği mağazaya da yapı malzemesi gelip yığılmıştı. Cam, soba, soba borusu, hatta odun gibi her zaman geçerli olan şeyler satılıyordu. Yavaş yavaş bütün semt halkı oradan alış verişe başlamışlardı. Keltavuk nalburiyesinin sahibi Remzi Efendi gelip geçeni çeviriyor

— Yahu ben sizin için getirdim, hâlis meşe, neye odununuzu almıyorsunuz?

Dediği zaman

— Biz odunu Ercüment Usta'dan aldık, diyorlardı.

— Peki kaça aldınız?

— İki yüz elliden veriyor.

— Haydi be, kime yutturuyorsunuz. Ben bunca yıllık nalburum, iki yüz elliden bulsam ben alırım.

— Ne duruyorsun, git al, Ercüment Usta sana vermem mi dedi?

— Eksik tartar o?

— Biz kantarın başında duruyoruz.

— Esnaflığı bana mı öğreteceksiniz!

— Senin esnaflığını biliyoruz. Her akşam odunun, kömürün üstüne iki kova su dökersin. Suyun çekisini üç yüz elliye, mangal kömürünün kilosunu da beş kâğıda getirirsin.

— Veresiyeyi ne yapalım?

— Veresiyeye gelince, iki sene evvelki odun alacağının da üstüne bu seneki fiyatı koyan sensin.

Remzi Efendi hırsından kuduruyordu ama kimse

onun haline acıyanlardan değildi. Millet bu tarafta iki yüz elliden odun dururken gidip ondan üç yüz elliden alacak kadar eneyi değildi. Üstelik kış ihtiyaçları için getirdiği çimento satılmamış ve rutubet alarak taş kesilmişlerdi.

Babam güleryüzlü, yumuşak başlı, tatlı dilli görünüyordu. Artık bütün semt onun ahbabı olmuştu. Ayrıca bütün ailemize bir ad takılmıştı. Bizim için «Güngörmüşler» diyorlardı. Öyleya bu adam koskoca tüccar, yüksek tahsil yapmış. Oğlu gayet terbiyeli, kızı kibar ve nazik, karısına gelince o kadar alçak gönüllü ki bir rençber karısı misafir gelse kapıdan karşılayıp ayağa kalkar. Sonra adama ne sorsanız bilir. Bir müşkülünüz var da ne yapacağınızı bilemiyor musunuz, koşunuz Ercüment Ustaya'ya. O size yol gösterir.

Kış geçip de havalar biraz düzelince hemen temellerin kazısı başlamış, hükümetle olan işler bitirilmiş, yapıya girişilmişti. Camiye arsasını veren Sadık Baba o kış hastalanmıştı. Hemen hergün ya annem, ya babam adamın evine uğramışlardı. Sitedeki eczahanede bulunmayan ilaçları İstanbul'un en uzak köşelerine kadar aratıp bulduran babamdı. Hattâ bir aralık hekimin verdiği ilaç Almanya'ya yazılmış, oradan getirtilmişti.

Akşamları, ben, vakit buldukça Almanya'dan para gönderenlerin mektuplarını yazıhanedeki makinede yazıyordum. Alış veriş bittikten sonra da oraya gelen kadın ve erkek hiç olmazsa zarflarının üstünü yazdırırlardı.

Annen ancak kırk yaşında kadar, kendisini iyi korumuş, yakışıklı bir kadındı. Sitede onu taklit edenler çoktu. Evlerde

— Nesrin Hanım lacivert bir pantolon giymiş!

— Nesrin Hanım başındaki saçları arkasına tarayıp kocaman bir eşarpla bağlamış, eşarp beline kadar sarkıyor.

— Nesrin Hanım sol şakağına kırmızı bir karanfil sokuşturmuş, kadına öyle yakışmış ki. Eee, ne olsa güngörmüş kadın.

Artık evimizin içinde herşey vardı. Sabahları taksi kapının önüne geliyor, kızlar ellerini birbirine vurarak :

— Sev... tap. Sev... Tap, diye tempo tutuyorlardı.

Sevtap hemen aşağına iner ve taksiye atlarken

— Günaydın İdris Efendi, derdi.

İdris Efendi şoförddü. Bir gün bile sabah ve akşam üç kızı götürmeyi ve getirmeyi ihmal etmezdi. Ama bazen arabasına bir kadın yolcu rastlarsa alırdı. Sabahleyin siteden giderken öne iki yolcu daha biniyordu. Bunların ikisi de sitede oturan öğretmendiler.

Nermin Teyze'miz yemiş, içmiş, giyinmiş, kuşanmış, artık evimizde ikinci bir hanımefendi olmuştu. Ara sıra oğlunu görmek için giderse babamdan izin ister ve İdris Efendi'nin arabasıyla gider ve akşama yine onunla dönerdi. Adam hiç üşenmeden çıkmaz sokağa kadar gidip Bakkal Hamdi Efendi'nin evinden Nermin hanımı alıp getirirdi.

Temeller atılıp da caminin tabanı dökülüp tahta kalıpları hazırlanmağa başlayınca siteden büyük bir seyirci kalabalığı yapıyı seyre geliyordu. Bu arada para veremeyenler çok sıkılıyor ve Nesrin Hanım'a başvurup

— Abla, elimiz dar, biz birşey veremedik, ama izin verirsen bir iki gün de biz parasız çalışalım, diyorlardı.

Bir kamyon gelip de tuğla mı boşalacak? İşçilere meydan kalmıyor, kadınlar bile bir iki nöbet tuğla alıp yerine istif etmeyi sevap biliyorlardı.

Bir iki defa sitenin emniyet amiri babama gelip

— Yahu Ercüment Usta, demişti, sen ne yaptın bunlara?

— Kime Muavin Bey?

— Kime olacak, bu semtin bıçkınlarına?

— Ne olmuş, ne yapmışım?

— Ne bileyim artık vukuat olmuyor. Bir cami yapmağa kalktınız, hepsi Müslüman kesildi yahu?

— Camiyi biz yaptırmıyoruz, semtin halkı yaptırıyor.

— Bu zamana kadar neye yaptırmadılar be Ercüment Usta?

— Eh, Cenabı Hak bir sebeb yaratır. Bizi de bu site halkını uyandırmağa memur etmiş.

— Yani peygamber gibi insanlarsınız.

— Estağfurullah biz ancak bu işin gereğine inandık.

— Ben onu bunu bilmem. Bu işin başı Nesrin Hanım'la sensin.

— Bırak öyle olsun Muavin Bey.

Babam birşeyi ihmal etmiyordu. Bu arada yan duvarları çıkmağa başlayan cami yapımının resimlerini çektirip Almanya'da ve Hollanda'da çalışanlara yollamıştı. Tabii bu resimler gidiyor, Türk işçilerinin arasında elden ele dolaşıyor ve banka şubesine yeniden paralar gelmeye başlıyordu.

Yapıda bazen babam bazen de annem bulunuyordu, annemin ayağında bir pantolon, sırtında sımsıkı bir kazak bulunuyor, işçilerin arasında dolaşıyor, en fakir işçilerle bile âşinalık ediyor, hatır soruyordu. Başı darda olanlar avans para isterlerse anneme söylüyor, o da babama bildiriyordu.

Güngörmüşler her bakımdan iyi ve mükemmel insanlardı. Şimdi evde artık kumar çekişmesi yoktu. Belki eskisinden çok daha mutlu idik. Kumarın her çeşidini bilen annem artık inşaattan söz ediyor, planları inceliyor :

— Ercüment Usta, diyordu, aklım hep kubbede, Bakalım nasıl tutturacaklar.

Babam da sabahleyin erkenden kahvaltıda :

— Eee, Hanım, diyordu. Bu gün ne yapacaksınız bakalım?

Annem :

— İş mi yok, diyordu, Bir aralık yapıya uğrayacağım. Bankaya da giderim, bakalım yeni birşeyler gelmiş mi? Gelip gidenler de eksik olmuyor. Eğer yapıda işin varsa ben mağazada dururum.

— Mimarla görüşeceğim. Sonra bağış malzemeyi ben teslim alıyorum. Bugün yine çimento gelecek. Mağazaya değil, barakaya almak istiyorum. Sen Ahmed'e yardım edersin, öte beri almaya gelirler.

Bir akşam babam :

— Hanım, dedi. Aylık on bine kadar geliyor. Eğer istersen yine Şişli'de filan bir yere taşınabiliriz.

Annem hiç hevesli görünmedi :

— Erci, dedi. Gidersek herşey burada kalır. Buraya çabucak kaynadik. Öğlanın mektebi var. Senin de işin burada. Ben ne yapayım Şişli'yi? Eh ne bilirsin, belki sosyeteye karışıveririm. Burada hiç olmazsa bir işim var. Beni dernek başkanı seçtiler. Toplantılar yapıyoruz. Artık boyalı karı değilim. Hele bu mağazanın üstündeki daireye yerleşdikten sonra rahata kavuştuk. Ben eksik birşey göremiyorum.

— Hani belki sıkılırsın da?

— Neye sıkılacakmışım. Nemiz eksik, sana birşey söyleyelim mi Erci, sosyetede bin tane Nesrin var. Ama burada Nesrin bir tane.

İlk evlilik aylarında annemin babası Hamdi Efendi'nin baskısı altından çıkıp da aklına bile getiremeyeceği bir bolluk içinde ve bağımsız yaşamaya başlamış ve o zaman kendisine bu güzel yaşantıyı sağlayan babamıza Ercüment yerine Erci demeğe başlamış.

İşte şimdi yine ve ara sıra bu ismi kullanarak ona eskileri hatırlatmak, belki de yanlış davranışlarını affettirmek istiyordu.

Mağazanın telefonuna bir alıcı daha takılıp daireye bağlanmıştı. İkide bir telefon çalıyor ve Hanımefendi diye annemi arıyorlardı.

— Hanımefendi, inşaat demiri geldi. Para ödenecek mi, yoksa kalsın mı?

— Ustaya haber vermediniz mi?

— O size havale etti.

— Siz demirleri boşaltınız, ben geliyorum.

— Başüstüne Hanımefendi.

Annem hemen çıkıp giderken herhalde eski hayatı da düşünüyordu.

Sosyetede yaşarken telefon çalar ve şımarık bir ses

— Neri, derdi. Bu gece nerede toplanıyoruz?

Ya da bir tanınmış terzi :

— Nesrin Hanımefendi, derdi. Bir kreasyonumuz var. Kimseye göstermeden size takdim etmek istiyoruz.

Ve hizmetçilerden biri salona girerdi

— Nanikürcünüz geldi Hanımefendi.

Bu hayat mı iyiydi, yoksa eskisi mi? Annemin ne düşündüğünü bilemem ama herhalde eski hayata devam etmeğe olanak kalmamıştı. Babamdan ayrılmağa kalksa gideceği yer yoktu. Hiçbir sosyete arkadaşı onu evine alamazdı. Cünkü gösterişli ve güzel kadındı. Onu evine sokanlar kocalarını kaybedeceklerini sanırlardı. Zaten çoğunun üzerinde bir elbisesi ve bir iki takıp takıştıracağı yalancı süs eşyası vardı. Annem de biliyordu ki bunların açlıktan nefesleri kokarken ziyafetten söz ederlerdi. Bütün değerleri kimbilir kendilerine ne mahrumiyetlere malolan birer tuvaletten ibaretti. Hatta bazen biribirinden ödünç elbise alırlardı.

Annem babamdan ayrılıp gidemezdi. Bunun için hemen uslanmış, dişlerini göstermekten çekinmiş ve

tırnaklarını da yerine sokmuştu. Hele o sigarasızlık onu pek yıpratmıştı. Kendi kızı bile kendisi suçlu bulunca iyice sarsılmış, kocasının koltuğunun altına sokulmayı uygun bulmuştu.

Krediyse kredi, beğenilmekse beğenilmek, meşguliyetse işte insanların hayrına yapılan işler. Bir kumar yüzünden mi bu hayatı tepecek? Zaten kumar oynayacak adam nerede, para nerede?

Para vermeğe alışmış bir kadın. Eskiden verirken parmakları titremez, yenildiğine üzülmezdi. Fakat şimdi paranın kıymetini biliyordu. O paralar tâ Almanya'dan, Hollanda'dan, hattâ Amerika'dan, Kanada'dan geliyordu. Gönderenler anayurtlarından uzakta, dinleri başka insanların fabrika ve iş yerlerinde çalışan, dişlerine tırnaklarını takmış insanlardı. Onlar bu hayır işi için seve seve para yolluyorlardı.

Sonra, büyük ticarethanelerden, ayaklarına kadar giderek istenilen paraların harcanması bile güçtü. Çünkü çoğu

— Hele siz caminizi biraz ilerletiniz, görelim, o zaman birşey düşünür, vermeğe gayret ederiz, demişlerdi.

Bir kaçı yapılan işi beğenmemiş ve

— Koskoca camiler bomboş, namaz kılan kim? Cami yaptıracağınıza hastane yaptırınız, hastane, demişti.

Nesrin Hanım hazır cevap. Böyle karşılanmaların altında mı kalır? Hemen karşılık verilmiştir

— Beyefendi biz sizden öğüt almağa gelmedik. Yeni kurulan bir siteye cami yaptırıyoruz. Biz fakir fukaradan cami parasını toplarız. Sizin bu kadar değerli fikirleriniz varsa birlik olup da bir hastane de siz yaptırınız. Fakat bu arada din terbiyesinin ve Allah korkusunun insanların biricik tesellisi ve ümidi olduğunu da unutmayınız.

Beyefendi, biz sizden öğüt almaya gelmedik.

BU AZARLANMAYA şaşıran zengin adam, bazen tepki gösterir ve

— Hanım, benim yobazlarla işim yok. Ben keyfim için kumarda bir gecede binlerce lirayı gözden çıkarırım.

Deyince annem hemen yapıştırır :

— Beyefendi hazretleri, ben ithalat tüccarı Ercüment Soylu'nun eşi Nesrin Soylu'yum. Ben de sizin gibi bir gece de binlerce lirayı kumarda kaybetmenin çirkin zevkini tatmış bir sosyete kadınıyım. Ama artık yanlış tutumumu ödemek, kendimi topluma affettirmek için hayır işlerinde çalışıyorum. Paranız sizde kalsın, şeytanınız bol olsun!

Adam, belki de memurlarının veya arkadaşlarının içinde afallayıp kalırken Nesrin Hanımefendi de zarif bir baş selamı verip

— İzninizle, diyerek o yazıhaneden çıkmış.

Tabii bu ziyaretler, ortadan birdenbire kaybolan Nesrin Hanımefendi'nin nerede olduğunu sosyeteye haber veriyordu.

Caminin yan duvarları dökülür, kubbenin oturacağı kasnağa doğru yükselirken yaz aylarına da girmiş ve sınıflarımızı geçerek bir tatili hak etmiştik.

Hergün siteden uzakta kalan ablam Sevtap bir akşam

— Anne, bu yıl ne tarafa gideceğiz?

Diye sorunca annem kaşlarını çatmıştı :

— Ara sıra iki kardeş plajlara gidersiniz, okadar. Bizim tatil gezmelerine harcayacak paramız yok. Ercüment Usta ne tarafa koşacağını şaşırıyor. Nalbur mağazasında tezgahtarlık yapıyor. Bir işin ucundan da siz tutunuz. İhsan Efendi'nin gecekondusunu ne çabuk unuttunuz.

Sevtap :

— Aman anne, sorduğuma pişman ettirdin. Sen

değilmisin daha kış aylarında nerede yaz tatili yapılacağını kararlaştıran. Unuttun mu? diyor

— Bana o savruk hayatı hatırlatma.

Herhalde Sevtap'ın şimdiki lisesi de biraz daha derli toplu ve öğretmenleri de nisbeten tutucu ve milliyetleri sağlam insanlar olmalı ki, kızcağız kendisini toparlamanın gerektiğini anlamıştı. Eski okulunda gördüğü yüzler hep azınlıkların çocukları, Hristiyan öğretmenler ve bir kısmı da zengin ailelerin çocuklarıydı. Şimdi o da yeni bir hayata girmişti. Bütün Türk olan kızlarla konuşuyor ve Türk öğretmenlerin etkisi altına giriyordu.

Damdösyon'da Hristiyan kızlarla bazen din konusu açılırdı. Sevtap bazı şeyleri babasına sorardı.

Din denilen şey neydi?

Babam küçük bir giriş yaptıkdan sonra :

— İnsanlar doğanın karşısında daima bir korku duymuşlardır, dedi. Sel baskınları, Gökgürültüsü, düşen yıldırımlar, çakan şimşekler, Ay'ın ve Güneş'in tutulması, Güneş'in doğup batması, Ay'ın geceleri yeryüzünü aydınlatması, ara sıra görülen kuyruklu yıldızlar insanları derin düşüncelere sürüklüyor, uzayda ışıldayan yıldızlara korku ile bakıyorlardı. Bütün bunlar neydi? Kim yapmıştı? İnsanın aklı bir yerde duruyor ve işe yaramıyordu.

Biz dikkatle dinlerken babam anlatıyordu :

— İnsanlar doğanın önüne geçilemeyen felâketleri karşısında sığınacak bir yer arıyorlardı. Çölde kaybolan bir hayvan veya bir insan ya rastladığı bir ağacın, ya bir taş yığınının yanına sığınır. Bir kedi, bir köpek, bir koyun bir sahip ararlar. İnsanlar da bir koruyucu arıyorlardı. Peygamberler kötü yollara sapan, taşa, toprağa, güneşe, ateşe tapan insanlara tanrının bir ve var olduğunu anlattılar onlara doğru yolu gösterdiler. Peygamberlerin öyküsü anlamına gelen Kısası Enbiya adında çok eski bir kitap vardır. Burada peygamberler anla-

tılır. Peygamberlerin gösterdiği yolda yürümeyenler yeniden taşa, toprağa, puta tapmağa başlayınca yeni bir peygamber gönderilmiştir. Zamanımıza kadar gelmiş olan din kitapları Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerimdir.

İlgilendiğimizi görünce babam anlatıyordu

— Kitaplar çağlara ve insanların durumlarına göre gönderilmiştir. Kuranı Kerim son Tanrı buyruğudur ve evvelki kitapların artık geçerliği kalmamıştır. Ama İslamiyeti kabul etmek bir türlü işlerine gelmeyen Museviler, Hıristiyanlar İslamiyet'in düşmanı olmuşlardır. Hazreti Musa'ya Tevrat, Hazreti Davud'a Zebur, Hazreti İsa'ya İncil, bizim peygamberimiz olan Hazreti Muhammed'e de Kur'anı Kerim gönderilmiştir. Çok yaygın bir din olan İslamiyet'i ortadan kaldırmak için Hıristiyanlar çok çalıştılar. Haçlı ordularını İslam memleketlerine saldırdılar. Hemen her seferinde de yenildiler. Çünkü bunlar asker değil, Avrupa'nın serserileri, yağmacılarıydı.

Babam yüzlerimize baktıktan sonra :

— Hazreti Muhammet Mekke şehrinde doğmuştur, dedi. O zaman Arap kabilelerinin Kâbe'de ayrı ayrı putları vardı. Bunlara taparlardı. Peygamberimiz Tanrı tarafından insanları uyarmağa memur edilince bu tahtadan yapılan ve süslenen putları ortadan kaldırdı. Tanrı'nın bir ve herşeye gücü yeter olduğuna insanları inandırdı. Eski Hıristiyan rahipleri Hazreti Muhammed'in geleceğini biliyor ve bekliyorlardı. Fakat kiliseler ve papazlar kendi çıkarları ve taassupları yüzünden peygamberimizi tanımak istemediler. İşte İslamiyetle Hıristiyanlık arasındaki bu çekişme yüzyıllardan beri böylece sürüp gitmektedir.

Annemiz birgün bu konuya katılmaya kalkmış ve :

— Din insanları geriletiyor, bak Avrupa'nın medeniyetine, demişti.

Babam bu söze kızmış ve

— Nesrin, demişti. Senin medeni dediğin Avrupa, medeniyeti Doğu'dan öğrenmiştir. Avrupa geri kafalı, pis insanların memleketiydi. Koskoca binalar yapmış, ama bu binalara, hattâ saraylara bir ayakyolu yapmayı akıl edememişlerdir. Onlarda temizlik adına birşeyler yoktu. Bazı büyük gezginler, bu arada Kübilay Han'a kadar giden Marko Polo, oralarda gördüğü zenginliği ve medeniyeti anlata anlata bitirememiştir. Medeniyet Mezopotamya'da başlamıştır. Eski İranlılar'da, Çinliler'de büyük medeniyetler vardı. Avrupa, medeniyeti Şark'tan ve uzak Şark'tan öğrendi.

Babam başını sallıyordu

— Geri kaldık, neden? Çünkü halkımız cahildi. İmamlara, hocalara inanıyorlardı. Bazı hocalar dini bir sömürü yaptılar. Okuyup üflemekle insanları dertlerinden kurtaracaklarını söylediler. İnsanların istediğine kavuşabilmesi için büyü yaptıklarını bildirdiler. Tembellik ve miskinlik içinde bizler uyurken Avrupalı bütün iyi şeyleri benimsedi ve bu arada bizim dinimize düşman oldular, bu düşmanlıklarını her yönden sürdürüyorlar.

O sırada babamın bu konferanslarından annem sıkılır, salondan çıkar, giderdi. Ama sonradan işte o da yola gelmiş oluyordu.

Sevtap yazlığa gitmek isteğini hemen bıraktı. Zaten denizi pek sevmezdi. O da sık sık yapıda ve mağazada görünmeye başladı. Remzi Efendi kızgınlığından ne yapacağını bilemediği için ablamın adına bile satışmağa başlamıştı. Öte beri almağa gelenlerden bir kısmı sormuştu

— Ercüment Usta, Sevtap ne demek?

Babam bu züppe adını koymayı kabul ettiğine pişmandı. Onun için başka yorumlar yapıyordu

— Benim kızım insan canlısıdır arkadaş. Onu böyle yetiştirmek istedik. Ona Sev tap adını koyduk. Sev

dedik insanları sevdi. Tap dedik yüce Tanrı'ya tapmasını bildi. Neye sordunuz?

— Neye olacak, Keltavuk Remzi Efendi kırşkırttı bizi.

— Allah onun günahlarını affetsin. Bizim onunla çekişecek vaktimiz yok. Cahil adam, bankada milyonları var. Hâlâ gözü parada. Şu siteden kazandığı bu paralardan bir kaç kuruş olsun vermedi camiye.

Remzi Efendi'nin sataşmaları hep ters etki yapıyor ve artık herkes onun hasisliğinden söz ediyordu. Evet, siteye gelmiş, küçük bir dükkan açarak tuğla, kum, kireç satmağa başlamıştı. Sonradan dükkânı büyütmüş hem bina hem para sahibi olmuştu. Bunu konuşanlar artık ondan alış veriş yapmıyorlardı. O da alacaklı olduğu kimseleri dava etmeye başlamıştı. Artık mağazasına uğrayan olmuyordu. Yanında çalıştırdığı adamı da salıvermişti. Bu adamın birçok alacağı vardı ama Remzi Efendi inkâr ediyordu. Babam onu inşaatta çalıştırmağa başladı.

Cami yapıla dursun, bir yandan da iyilik seven insanlar kitap, harita, memleket resmi göndere dursun, annem babama soruyordu

— Erci, Sitede başka ne yapılabilir?

— Bilmem, sana sormalı?

— Siteyi güzelleştirme derneği kuralım mı?

— Bana kalırsa bunun için pek para veren olmaz.

— Öyleyse ben de bu semti temizlerim.

— Anlamadım?

— Yani temiz tutturmak isterim.

— Çok güzel bir fikir.

Annem hemen faaliyete geçti. Kaymakamla konuştuktan sonra Belediye dairesine gitti. Sitede şu kadar ev bulunduğunu, şu kadar insan yaşadığını, su ve elektrik bulunduğunu, ama ana caddenin olsun asfaltlanmasını çok istediklerini anlattı.

Haftasına bir ekip geldi, yolu inceledi, iki gün son-

ra da bir asfalt kamyonu ile bir silindir geldi. Bir taraftan yol asfaltlanmaya, bir taraftan da düzeltilmeye, tümsekler, çukurlar ortadan kaldırılmaya başlandı.

Bir hafta içinde asfalt işi bitmişti. Şimdi herkes eğilip bakıyor, asfaltın üzerinde ayak izinin çukurluk yapmasından korkuyordu. Ellerinden gelse kendi izlerini sileceklerdi.

Bazı dükkânlara ve mağazalara, herkesin göreceği yerlere yazılar yazılmağa başlandı.

«Sitemizi temiz tutalım»

«Mahallemiz bizimdir, çöp atmayınız.»

Bu gibi yazıları görenler kibrit kutularını, sigara paketlerini ana caddenin iki tarafına konan kapaklı çöp bidonlarına atmağa başladılar. Birisi dalgınlıkla yere bir şey atsa ilk gören sesleniyordu

— Kardeş, şurada çöp kovası var. Üzerinde de yazılı, oraya at.

Yabancılarla çekişmeler olmuyor değildi. Ama artık yazılar herkesin gözüne çarpıyordu. Yazın toz kalkan, kışın dize kadar çamur olan yol şimdi asfalttı. Mağaza ve dükkânlar süprüntülerini ağzı kapaklı bidonlara koyuyorlardı.

Babam bazen ilerisini düşünüyor ve :

— Nesrin, diyordu. Bu zamana kadar bu sitede barındık hamdolsun şimdi geçimimiz yolunda, üstelik bu dairede bedava oturuyoruz. Ama bilirsin ki ticaret hayatı, iş hayatı hep biteviye gitmez. Bakarsın adamlar daireyi kiraya verir, mağazaya da kendi adamlarını yerleştirirler. Ne aylık kalır, ne yıllık. Halimiz ne olur? Bir düşünsene.

Annem şaşırdı :

— Şey, dedi. Çalışıyorsun işte. Senden iyi adam mı bulacaklar?

— Parayı verir, birini çalıştırırlar. Bu mağaza bir kere müşteri tuttu. Kim olsa idare eder.

— Peki ne yapacağız?

— Bimlem, sen de düşün.

— Aklım ermez ki Erci.

Babam daha sonra bir akşam :

— Nesrin, dedi. Şirket benim satıştan alacağım yüzde onu kesti.

— Neden? dedi annem.

— Sık sık cami inşaatı ile meşgul oluyormuşum.

— Peki ama işler görülmüyor mu? Sen gidersen ben oturuyorum. Bir müşterinin gelip de mağazada kimseyi bulamadığı var mı?

— Bunları ben de anlattım. Hattâ cami inşaatının bütün malzemesini mağazadan sattığımı bildirdim. Adamlara laf anlatılmıyor. Galiba ticaret lisesinden çıkacak bir oğulları varmış. Bana bunu, aracı olan arkadaşım anlattı. Onu buraya getireceklermiş. Tabii lojman da elimizden çıkacak.

— Bu çocuk ne zaman mezun olacakmış?

— Seneye.

Nesrin annemle cami yerini bağışlayan ihtiyar adamı görmeye gitti. Zavallı epeyce iyileşmişti. Bazen mağazaya gelir otururdu. O zaman kendisine bir kahve pişirtirdik. Cemakânın arkasından caddeyi seyreder

— Hey gidi dünya, derdi. Ben burada ekip biçerdim. Tarlam vardı. Bir kulübe çatmıştım. Aklıma gelir miydi bir gün burasının bayağı koskoca bir mahalle olacağı? Helal olsun, helal etsinler onlar da? Çok gece kondu arsası sattım. Bu yolun boyunca tarlam vardı. Bir eşekle şehre inmek için en az iki saat giderdim.

Yaşı sekseni bulmuş olan adamın çok parası olduğunu söylüyorlardı. Ama kimse de onu rahatsız etmiyordu.

Bir gün yine mağazaya gelmişti. Annem :

— Sadık Baba dedi. Allah senden razı olsun, siteye çok iyiliğin dokundu.. Caminin arsası senin. Şimdi bak bizim de başımız sıkıldı. Eğer elinde bir parça arsa varsa onu bize sat.

Sadık Baba şaşırmıştı :

— Arsayı nideceksin Hanım Kızım!

— Bir ev yaptırıp başımızı sokmak istiyoruz.

— Eyi amma koskoca bu mağazanın üstüne sığmıyor musunuz?

— Burası şirketin malı babacığım. Yarın bakarsın daireyi boşalt derler, mağazaya da başka adamlarını koyarlar.

— Canım sizden iyisini mi bulacaklar ? Hele sizi çıkardıklarını duyarlarsa kimse bir çöp almaz bu mağazadan.

— Almazlarsa bize ne yararı olur? Şirketin kaç yerde mağazası var. Daireyi de mağazayı da kiraya verirler.

— Peki sen ne istiyorsun Hanım Kızım?

— Senin elinde arsa varsa bize sat, demek istiyorum. Taksitle borcumuzu ödeyelim.

— Ercüment Usta ne diyor?

— O şaşkına döndü. Çalış çalış boşuna.

— Bankanın yanında bir arsam var Hanım Kızım. Bak isterseniz orasını size vereyim. Ben boşuna vergi verip duruyorum. Vereyim ama satmam. Siteye bunca iyiliğiniz var. Sen uğra bak. Bir gün tapuya varırız. Orada arsayı veririm sana. Gayri gecekondunuzu da kendiniz düşünün.

Annem ihtiyar adamın elini öptü. O akşam da babama işi anlattı. Dünyada bir dikili ağacımız yoktu, babam da sevindi bu işe.

BABAM NE OLUR NE OLMAZ diye üç beş kuruşu bir araya koymuştu. Bu paranın çoğunu çekerek anneme verdi. O da Sadık Baba ile tapuya kadar giderek para ile alıyormuş gibi muamelesini yaptırdı ve arsanın tapusunu cebine koyarak bir arsa sahibi oldu.

Artık bizim de gecekondu vapacak bir arsamız var-

dı. Akşamları nasıl bir ev yapılabileceği hakkında düşünceler çıkıyordu ortaya. Annem :

— Oraya, bankanın yanına, hem de ana caddeye gecekondu yapılamaz, dedi. Sen şu cami inşaatını yapan müteahhit Kerim Bey'le bir konuşsana.

— Yani, dedi babam. Oraya apartman mı yaptıralım?

— Evet, dedi annem. Ben Sadık Baba'dan izin alırım. Binanın altını boydan boya mağaza yaparız. Üstünde de otururuz. Bakalım müteahhit kaç daire verebilir?

— Adamdan gecekondu yaparız diye arsayı aldın, apartman yapılır mı?

— Müsaade ederse...

Annem Sadık Baba ile konuştu. Adamcağız :

— Arsa benim değil, senindir Hanım Kızım, dedi. Ne istersen onu yap.

O zaman Kerim Bey'i bir akşam yemeğe çağırdık. Babam meseleyi açtı :

— İmar durumunu biliyorsunuz, dedi. Bütün yol boyunca binalar beşer altışar katlı. Burası bitişik nizama bağlı. Bir kata rahat rahat iki daire sığar.

Vur aşağı, tut yukarı gece yarısına kadar bir pazarlıktan sonra müteahhit Kerim Bey anneme üç daire ile alttaki iki mağazayı vermeyi kabul etti. Asansörlü, kaloriferli olacak olan bu daireler bizi barındıracak ve mağazaların kirası da geçimimize yardım edecekti. Yalnız babam kendi durumunu Kerim Bey'e anlatmış ve işin gizli tutulmasını istemişti.

Kerim Bey, on beş gün içinde inşaata başladı. Temelleri kazdırttı, malzemeyi yığdı, gerekli olan herşeyi topladı ve hızla apartmanın yapımına koyuldu.

Bu arada Remzi Efendi boş durmamış ve rastgeldiğine

— Görüyorsunuz ya, ben demedim mi size, bakın

bakalım cami için toplanan para nereye gidiyor, ben e-nayi miyim size uyayım? diyordu.

Bu dedikodu ortaya çıktıktan sonra işi açıklamak gerekiyordu. En çok Sadık Baba'nın canı sıkılmış ve kahveye Remzi Efendi'yi çağırarak

— Bre imansız, demişti. Mahalleye geldin, milyoner oldun. On para faydan dokunmadı. Arsayı Nesrin Hanım'a ben hediye ettim, akılsız kafana denk dedi mi? Onlar da arsayı Kerim Bey'e verdiler. Üç daire ile iki mağazaya alacaklar. Sen artık hasedinden çatla.

Babamla annem sessiz sedasız çalışıyorlardı. Okullar tatil olunca yirmi yaşlarında kadar bir erkek çocuk mağazaya geldi. Bu çocuk ticaret lisesinde okuyormuş. Tatil aylarında babamın yanında çalışıyordu. Belliydi ki bir daha yıla yüksek ticareti bitirince mağazaya gelip kurulacaktı.

Babam işi anlamıştı ama hiç ses çıkartmıyordu. Biz bir iki defa Sevtap'la plajlara gittik. Eski yaz tatillerimizi hatırlıyorduk. Anadolu'nun güneyinde gitmediğimiz kıyı kalmamıştı. İskenderun'dan Çanakkale'ye kadar o kıyılarda görmediğimiz turistik yer kalmamıştı. Şimdi biraz da tutumlu davranmak gerekiyordu. Babam üç kap yemeğin ikiye inmesini istiyor ve

— Baldız Hanım, diyordu. Bir kap yemek, yanına bolca bir salata, meyve yeter. Malum ya, bol bol yiyen, bel bel bakarmış. Hele şu evimiz yapılsın, hem kira alacağız, hem oturacağız. Sofradan aç kalkmak da yok ha!

Nermin Teyzemiz zaten tutumlu ve muktesit bir kadındı. O işe başladıktan sonra yemek masrafı bayağı azalmıştı. Ama yine de yemeklerin tadı tuzu yerinde olurdu.

Bazen Sadık Baba mağazaya geliyor, biraz oturduktan sonra

— Nesrin Hanım kızım, diyordu. Benim ihtiya-

Bazen Sadık Baba mağazaya gelip biraz oturuyordu.

rın elleri titriyor. Çorba, çorba başka yemek yok. Canım şöyle bir tatarböreği istiyor, ne yapalım?

Annem hemen

— Şimdi ablama söylerim, diyordu. Akşam yemeğine yetişir. Ben Erol'la yollarım. Sizi çağıracağım ama teyzem merdivenleri çıkamaz. O gelmeyince sizin de içinize sinmez.

Böylece bazen tatarböreği, bazen fırında makarna, bazen yarı yağlı kuşbaşı etle patlıcan oturtması, bazen biber ve patlıcanın zeytinyağlı dolması yapılıyordu.

Sadık Baba'yı bütün site halkı seviyordu. Şehir yakınlarında ekip biçen bir adamken tarlalarını parça parça satmış, babadan kalma toprakları ona gittikçe artan bir para getirmişti. Zenginliğine rağmen hâlâ bir gecekonduda, kendisi gibi ihtiyar karısıyla yaşıyordu. Ne oğlu olmuştu ne de kızı. Akrabasından kimse sağ değildi. Bazen ilerideki mezarlığı gösterir :

— Bizimkilerin hepsi orada, derdi. Beni de bekliyorlar ama bir türlü toparlanıp da gidemiyorum.

Şirketin gönderdiği genç erkek yavaş yavaş babama akıl öğretmeye ve şimdiden ona âmirlik yapmaya kalkışmıştı. Babam pek ses çıkartmıyordu. Çünkü iş mağazadan çekilmekle kalmayacaktı. Ayrıca mağazanın üstündeki daireyi de boşaltmamız gerekecekti. Gidecek yerimiz ve daire tutacak paramız yoktu. Bir zamandan beri içindeki işçinin bile kış korkusundan boşaltıp gittiği gecekonduya mı taşınacaktık?

Babam bunun için :

— Çok sarsılırız, diyordu. Buraya aldığımız eşya bile sığmaz o çarpık odalara. Perişan oluruz. Bize çık diyecekleri zamana kadar sabretmemiz lâzım.

Cemil, ekim ayının ortalarına doğru okullar açılınca mağazadan çekilip gitti. Belki bütün kış daireyi boşaltma korkusu yoktu.

Kasım ayında caminin kasnağından sonraki kub-

besinin tahta kalıpları yapılmaya başlamıştı. Bu biraz oyuncaklı ve ince hesaplı bir işti. Kerim bey bütün gün işçilerle beraberdi. Nihayet kubbenin kalıpları tamamlandı. Bu tahtaların üzerine beton teller döşenip birbirine tellerle bağlandı, sonra güneşli bir günde sabahın erken saatinden akşam karanlığına kadar çalışılarak beton döküldü.

Bu kubbenin betonu dökülüp de aradan iki gün geçtiği halde havada yağış görülmemesi üzerine Kerim Bey iki kurban kestirerek yoksul kimselere ve bu arada işçilere de dağıttı. Artık kış boyunca caminin içinde çalışmak mümkün olacaktı.

Öte tarafta apartmanın da iki mağaza kısmı tamamlanıp üzerine beton döküldü. Arsanın derinliği de çok olduğu için müteahhit bir kata dört daire yapmıştı.

Bize anlattığından ve anlaşmamızdan daha başka yapı yaptırmaya kalktığı için babam mukaveleyi değiştirmeye kalktı. Kerim Bey'le çekişilirken korktuğumuz başımıza geldi.

Havaların iyice soğuduğu bir akşam üzeri okuldan dönünce babama yardım etmek için mağazaya girmiştim.

Şık bir otomobille bir adam geldi. Mağazadan içeriye girdi. Babam onu ayağa kalkarak karşıladı :

— Buyurunuz Cevat Beyefendi, dedi.

Ben bu isimden, gelen adamın şirketin başkanı olduğunu anladım. Adam iyi niyetli olmadığını hemen gösterdi :

— Ercüment Bey, o yapı nasıl yapılıyor?

Babam sakin sakin :

— O yapıyı Kerim Bey yaptırıyor, dedi.

— Kimin nesidir orası?

— Arsasını bu semtin eskilerinden biri bizim hanıma bağış olarak verdi. Biz de müteahhide verdik.

— O yapının malzemesi nereden çıkıyor?

— Piyasa fiatına müteahhit buradan satın alıyor.

— Odunu besbedava verdiğiniz gibi malzemeyi de ucuz ucuz veriyorsunuz zannederim.

Babam biraz sinirlenerek :

— Cevat Bey dedi. Oğlunuz Cemil Bey'i hemen buraya getirecekseniz hiç bahane aramayınız. Ben hemen mağazanızı size teslim ederim.

— Elbette edeceksiniz. Sizin kim olduğunuzu yeni öğrendim. İflas etmiş bir tüccar olduğunuzu benden neye gizlediniz?

— Ben iflas ettiğimi etrafa bağıra bağıra bildirmeye lüzum görmediğim gibi, iktisat fakültesi mezunu olduğumu da ortaya koymadım.

— Acayip, yüksek tahsillisiniz ha?

— Siz beni sadece Ercüment Usta olarak tanırsınız. Tahsil gibi para da beni şımartmaz.

Adam sigarasını yakarken :

— Şu camiye verdiğiniz malzemenin faturalarının kopyalarını görmek isterim, dedi.

Babam kopyaları çıkarttı. Bunlar tamamiyle piyasaya uygundu ve cami hesabı ayrıca tutuluyordu.

Cevat Bey :

— Odunu kaçtan veriyorsunuz? dedi.

— Tonu bin liradan Cevat Beyefendi.

— Burada bir başka nalbur çekisini üç yüz altmış liradan verirken sizin tonunda bin sekiz yüz lira ucuzluk yapmanız doğru mu?

Babam :

— Biz tonunu yedi yüz elli liradan aldık, dedi. Ton başına da elli lira kesme parası koyduk. Bize maliyeti sekiz yüz liradır. Kuru ve iyi cins odun olduğu için ton başına iki yüz lira kâr koyarak sattık.

— Üç yüz elli liradan olsun satabilirdiniz?

— Biz ihtikâr yapmadık. Yapmadığımız için de odunlarımızın hepsi satıldı. Bizi size rapor eden Keltavuk nalburiyesinin sahibi Remzi Efendi'nin odunları olduğu gibi duruyor.

— Piyasanın kaldıracağı bir kârla satmanız gerekirdi.

— Size ne kadar kârla sattığımızı evvelce bildirmiştik.

— Ben onu bunu bilmem. Mağazayı derhal teslim ediniz.

Babam epeyce kızararak

— Bir memurunuzu gönderiniz, sayım yapalım, dedi.

— Ben derhal teslim edilmesini istiyorum.

— Herşeyi tamam teslim aldığınıza dair bana bir belge verirseniz hemen mağazanızı teslim ederim.

— Siz mi bana direktif vereceksiniz, ben mi size emir vereceğim!

— Ben emir kabul etmiyorum. Burada hizmetim karşılığında çalışıyordum. Müessesenizin inşaatında da çalıştım. Ben bu şubenin kurucusu sayılırım.

— Yeter, mağazayı teslim ettiğiniz gibi üstündeki lojmanı da hemen teslim edeceksiniz.

— Cevat Bey, ancak yarın ve kaymakamlıktan getireceğim bir memur huzurunda.

Cevat Bey çıkıp gitti. Babam onun arkasından :

— Senin alacağın olsun Remzi Efendi, dedi.

Mağazayı kapatıp lojmana çıktık. Babam hemen telefona sarıldı. Kerim Bey'i buldu, meseleyi anlattı. Kerim Bey :

— Üzülmeyiniz, demişti. Yarın erkenden gelirim. Teslim muamelesinde ben de bulunurum. Siz hemen kiralık bir daire bulup yarın taşınınız. İnşaat sonuna kadar kirayı ben ödeyeceğim.

Babam :

— İşte böyle Nesrin Hanımefendi, dedi. İkinci defa iflas etmiş oluyoruz.

Annem :

— Üzülme Erci, dedi. Biz güngörmüş insanlarız. Hacıyatmaz gibi yine kalkarız ayağa. Canımız sağ olsun.

Yemeğe oturduk, babam

— Bu kışkırtmayı yapan Remzi Efendi, dedi. Bu o Keltavuğun işi. Buraya geldik, onun siteyi kasıp kavurmasına engel olduk.

Annem

— Sen hırslanma Erci, dedi. Ben ona yapacağımı bilirim.

— Çirkefle uğraşma, dedi babam.

— Merak etme sen, dedi annem. Bu sitede bizi herkes sever.

Sabah oldu. Kerim Bey arabasına atlamış, erkenden gelmişti. Babam sağa sola bakmış, üç odalı bir daire bulmuştu. Ben okula gittim. Sonradan duyduğuma göre babam şirketin başkanı ile atışmış. Cevat Bey hemen mağazadan çekilmesini ve apartmanı da boşaltmasını istemiş.

Babam emniyet amirinin ve Kerim Bey'in yanında mağazayı tamam teslim ettiğini belirten bir kâğıt almış, hemen daireyi de boşaltmaya başlamış. Kerim Bey inşaatın içinde çalışan işçileri getirmiş, kış kıyamet demeden siteden duyanlar da yardıma koşmuş. Çoluk çocuk bütün eşyamızı taşımış ve yeni daireye yerleştirmişler.

Babamın anlattığına göre Keltavuk mağazasının sahibi Remzi Efendi eşya taşınmasına yardım eden babama uzaktan :

— Ne haber Ercüment Usta, işte adamı böyle yaparlar, diye bağırmış.

Babam hiç karşılık vermemiş. Fakat boş gezen delikanlılardan birisi bir kartopunu iyice sıkıştırarak Remzi Efendi'nin kafası budur diye bir yerleştirmiş.

Adam arkasına devrilirken başını da cama çarpmış cam kırılmış ama Remzi Efendi'nin başına birşey olmamış.

Sabahın erken saatinden öğle vaktine kadar her iş olup bitmişti. Mağazanın kepenkleri inmişti. Apartman dairesine biz yerleştik. Kerim Bey ev sahibine hemen altı aylık kirayı ödedi.

Sonra, o akşam yine geldi. Apartmanı sekiz daire yapacağına on altı daire yapıyordu. Babamı kandırmaya çalışıyordu. Fakat babam fazla açgözlülük yapmadı. Bir daire daha istedi. Sonra daireleri ve iki mağazayı teslim edinceye kadar da hem kiramızı, hem de ayda beş bin lirayı bize ödeyecekti.

Yeni taşındığımız dairede kalorifer de vardı. Buna annem çok memnun oldu. Şirketin mağazasının üstündeki lojmana da kiralık olduğunu bildiren kâğıt yapıştırılmıştı.

Bir iki gün sonra öğrendik ki Cemil Bey okumak istememiş, babası da onu mağazaya şef yapmış. Yanına bir işçi, bir de kâtip vermişler. Mağaza böylece yeniden açılmış oldu. Delikanlının otomobili de mağazanın önünde park etmişti.

Biz artık mağaza ile, lojmanla meşgul olmuyorduk. Caminin içinde beş altı işçi çalışıyordu. Caminin kubbesinin altında kalan geniş alandan başka yan odaları, müezzin odası, kitaplığı ve kapısı dışarıdan olan bir de konuk odası vardı. Kimsesiz, garip bir adam gelirse orada barındırılacaktı. En çok kitaplık üstünde duruluyordu. Buraya kitaplar sıralanacak, sitede kitaplar üstünde çalışmak isteyenler buralardaki masalara oturacak ve istedikleri kitaplar üzerinde çalışacaklardı. Anneme de babama da yeteri kadar iş vardı. Bu arada toplanan paranın epeyce bir kısmı bankada duruyordu. Çünkü işçiler hemen her ay para volluvorlardı.

KARLI BİR KIŞ geçirmiş ve mart ayına gelmiştik. Daha karlar pek ortadan kalkmamıştı, yağışlar da kesilmemişti ama ne de olsa önümüz bahardı. Nisan ayında caminin dış yapımına başlanacaktı. Aynı zamanda apartmanın da birinci katının yapımına girişilecekti.

Kışın hiç sıkıntı çekmedik. Siteden büyük bir sevgi gördük. Şirketin satış deposu olan mağazadan gecekondu ve daire sahipleri hiçbirşey satın almıyorlardı. Babama yapılan muameleye çok kızmışlardı. Karda kışta, bin zahmetle uzaklardan odun getirtiyorlardı.

Mağazanın hiç satış yapmadığını gören Cevat Bey bir iki defa siteye gelmişti. Bütün malzeme ve bu arada odunlar olduğu gibi duruyordu. Adam sinirli ve kavgacıydı. Ticaretini de ihmal etmiyordu. Mağazanın camekânının birkaç yerine uzaklardan da okunacak gibi kâğıtlar yapıştırmıştı.

«Kuru meşe odunu, çekisi iki yüz lira.»

Karşısındaki Keltavuk nalburunun da bir çeki bile odun satamadığını görüyordu. Remzi Efendi onu gördükçe yılışarak mağazasına gidiyor ve bütün bu işleri Ercüment Usta'nın yaptığını anlatıyordu. Fakat Cevat Bey artık bu hasetçi adama yüz vermiyordu. Hatta bir gün :

— Çekil be adam, ikide bir karşıma dikiliyorsun, senin yüzünden işlerim bozuldu, diye bağırmıştı.

Onun böyle bağırdığını bize yetiştiriyorlardı. Babam :

— Bırakın ne halleri varsa görsünler, benim onlarla ilgim yok. Dedikoduyu da sevmem, diyordu.

Belki babamı Cevat Bey'le tanıştıran arkadaşı babamın ne halde olduğunu sormuştu da Cevat Bey ilgiyi kestiğini anlatmıştı. Bunun üzerine gönül almak, hatta başka bir iş teklif etmek üzere gelen o arkadaşı, babama şunları da anlatmıştı

— Birader, seni işten ayırdı da ne kazandı? Bütün kış bir tutam çıra bile satamamışlar. Üstelik kâtibe para, işçiye para, Cemal Bey'e para. Bu delikanlı ticaretten ne anlar? Arabaya atlayıp gelmekle, akşama kadar sinek avlamakla iş yapıyorum sanıyor.

Yapı yaptıracak olanlar ve bizim apartmanın inşaatı için gerekli malzeme uzaklardan getiriliyordu. Babam bu işlere bakıyordu. Cevat Bey bir gün apartman inşaatına gelmiş ve :

— Ercüment Bey, demişti. Neye yapı malzemesini bizden almıyorsunuz? Aynı fiata biz de veririz, üstelik inşaata teslim.

Babam çekişmeyi sevmediği için:

— Malzeme almanın benimle ilgisi yok, dedi.

— Gidip alan siz değil misiniz?

— Kerim Bey'in yanında ben aylıkla çalışıyorum. Bana malzemeyi almam için bir adres veriyor. Gidip getiriyorum. Parayı ödeyen kendisi.

— Bu adam kendi kârını düşünmüyor mu? Burada burnunun dibinde her çeşit yapı malzemesi varken ne var uzaklara gidecek?

— Bunu kendisine sorunuz Cevat Bey.

— Bana bak, Ercüment Bey. Siz benimle uğraşamazsınız.

— Zaten uğraşmadım. Benim kimse ile çekişmeye niyetim yok. Siz Keltavuk Remzi'nin fitlerine uyarak beni apartopar lojmandan attınız, mağazadan da çıkarttınız. İtiraz etmedim. Ama bütün sitede oturanları gücendirdiniz. Onlar beni çok severler. Kerim Bey de bana nasıl muamele yaptığınızı gördü.

— Sen Kerim Bey'i de kandırdın, sitedekileri de.

— Ben ne Keltavuk gibi ahlâksız, ne de sizin gibi düşüncesizim. Benim işim yolunda. Bir okul öğrencisine uyarak yanlış bir adım attınız, hepsi bu. Rica ederim beni rahat bırakınız.

— Sen inşaat malzemesini bizden aldırt. Mağazaya da gel otur. Beş bin liranı her ay alırsın.

— Benim aldığım para bana yetiyor.

— Düşmanlığı bırak, fena olacağız.

— Hiç durmayın, bana bir zararınız dokunursa mağazanızı başınıza yıkarlarsa hiç şaşmam.

Cevat Bey hırsla çekilip gitmişti. Keltavuğ'a gelince, ne kahveye uğrar ne de esnaftan alış veriş eder olmuştu. Bütün site halkı ona kızıyor, selamı, sabahı kesiyor, fırıncı bir ekmeği bile zor veriyor:

— Git şehirden al, para babası, mezara mı götüreceksin papelleri, diyordu.

Keltavuk Remzi Efendi'ye bir korku gelmişti. Bu semtte işsiz güçsüz delikanlılar, sabahlara kadar, yaz, kış demeden sokaklarda dolaşanlar vardı. Bunlar bir baskın yapıp kendisini soyabilirlerdi.

İşte bu korku ile Remzi Efendi banka şubesindeki paralarını çekmiş ve şehirdeki bir bankaya yatırmıştı.

İşte bu mart ayı içinde bir iki kamyon gelerek malzemeyi yükleyip taşımaya başladı. Remzi Efendi göç ediyordu.

Bunu öğrenen delikanlılar alaya başlamışlardı :

— Keltavuk, Ercüment Usta'ya söylediğini hatırlarsın ya. İşte adamı böyle yaparlar. Yür...rü...

İstifçi ve çıkarcı Remzi Efendi hırsından çıldırıyordu ama keskin sirkenin zararı küpüne olurdu. Bir gün hırsından çatlayıp ölebilirdi. Bunu anlayınca da mağazasını boşaltmış, kepenklerini indirmiş, kapısına da «Kiralık Mağaza» diye yazmıştı.

Artık sitede Remzi Efendi yoktu. Fena halde korkmuş olacak ki gelemiyor, bir arkadaşını yollayıp mağazanın üstündeki dairesini de satılığa çıkartıyordu.

Sitede büyük elektrik malzemeleri satan bir tüccar bir gün kahvede babama anlatmıştı :

«Perşembepazarı'ndaki mağazaya gittim. Mağazayı ve üstündeki lojmanı satın almak istediğimi söyle-

dim. Bir milyon istemez mi? İn bakalım dedim. İnmem, dedi. Tapuya altı yüz bin lira kıymet gösterdin, bu kıymet üzerinden alırım, dedim. Olmaz, dedi. Öyleyse sen en az dört bin sekiz yüz lira vergi ver bakalım, dedim. Elimi öpene satacağım, dedi. Satamazsın, dedim. Sen semt halkının kanını iliğini kuruttun, parayı orada kazandın. Ama artık çanına ot tıkandı senin.»

Keltavuğun mağazasını ve lojmanını kimse almaz ve kiralamazken inşaat şirketinin kapısını çalan da yoktu. Delikanlı fiyatları ne kadar indirirse indirsin, kimse birşey almıyor ve mağazanın üstündeki loiman da boş duruyordu.

Cevat Bey, Kerim Bey'in yazıhanesine giderek malzeme hakkında görüşmüş ve boşuna taşıma parası verdiğini anlatarak mağazasından almasını rica edince Kerim Bey şöyle demişti

— Cevat Bey, ben Ercüment Bey'i tanımazdım. Adam iflas edince nesi var, nesi yok satıp o gecekondu mahallesindeki elektriksiz, çarpık, üstü oluklu saç kaplı gecekonduya göçmüş. Siz onu bir arkadaşı aracılığı ile benden önce tanımıştınız. Mağazanın yapılmasında onu çalıştırmışsınız. Daha sonra da lojmana taşınmış. Size sonradan mağazayı teslim ederken çalıştığı kadar çok iyi satış yapmış ve hayli yüksek kâr sağlamış olduğunu gördüm. Bütün aile terbiyeli ve güngörmüş insanlar. Site halkı da kendisini çok sevmiş. O da kalkıp bir cami yaptırmak istemiş. İşte bu nedenle ben kendisini tanıdım. Cami inşaatını üzerime aldım. Hayırlı bir işe girişmiş olan adam ihtikâr yapamaz. Siz bunu anlamadınız, belki de oğlunuza iş bulmak istiyordunuz. Bu da hakkınızdı. Siz tüccarsınız. Hayır işleriyle uğraşan bir insan değil. Maalesef bu semtte cami inşaatına en fakir insanlar bile güçleri yettiği kadar para verdiler, hiç parası olmayanlar Allah rızası için parasız çalıştılar. Ama siz oralı olmadınız. İşte bunun için Keltavuk gibi sizden de alış veriş etmek istemiyorlar Biz de semtte

oturanları gücendirmemek için kârlı da olsa sizden birşey alamıyoruz.

Cevat Bey nihayet :

— Birader, demiş. Ben tüccar adamım. Hayır işiyle uğraşmıyorum. Ama bütün kış zarar ettim. Oğlanı oradan alacağım. Siz Ercüment Usta'yı kandırın. On bin lira maaş vereceğim. İsterse lojmanda da otursun.

Kerim Bey :

— Ercüment Usta yok Beyefendi, Ercüment Bey var. O alçak gönüllü bir insan. Kendisini usta olarak tanıtmış.

— İsterse Beyefendi olsun. Ben de terbiyeli ve zeki bir insan olduğunu anladım. Bu arada siz de malzemeyi bizden daha ucuz alabilirsiniz.

— Ercüment Bey sitedekilerin hatırlarını kırmaz. Malzemenin sizden satın alınması için bir bağışta bulunmanız gerekir. Ayda bir, cami inşaatı için toplanıyorlar. Siz de bulunun, nakit olarak yüz bin, istemezseniz elli bin lira kadar bir para veya bu paraya karşılık malzeme bağışında bulunmayı teklif ediniz. Derneğin başkanı Nesrin Hanım'dır. Böylece aranız düzelir sanırım.

Babamla annem kaş çatmışlardı ama toplantı günü Cevat Bey de gelip dinleyicilerin arasına karışmış ve annem caminin inşaat durumu ve bankadaki para için izahat verince ayağa kalkarak :

— Söz istiyorum Hanımefendi, demiş.

Annem dernek başkanı olarak :

— Buyurunuz Cevat Beyefendi, demiş. Siz bu siteden değilsiniz ama ailece bize büyük yardımlarda bulundunuz. Size teşekkür ederim.

Cevat Bey ayağa kalkıp :

— Nesrin Hanımefendi, demiş. Ben de caminize bir bağışta bulunmak istiyorum. Kabulünü rica ederim.

Üyelerden bir öğretmen ayağa kalkıp :

— Beyefendi gönül kırmak kolaydır, ama onu tamir etmek güç, demiş.

Annem itiraz etmiş :

— Sayın dernek üyesi. Düşüncenize saygım var. Fakat bizim gönlümüz kırılmış değildir. Uzun zaman Cevat Bey'in lojmanında oturduk. Mağazasında da çalıştık. Camiye başlamadan o bize yardım etmişti. Bir hayır işine katılmak isteyen bir insanın yardımını çevirmeye hakkımız var mı, arkadaşlarımız söylesin.

Öğretmen bu defa :

— Güngörmüşler bizden iyisini bilir, demiş.

Babamın oturduğu yere bakmışlar. O :

— Yalnız camimiz değil, konuk odamız, kitaplığımız da var. Bize yardım adayanlar yavaş yavaş, adaklarını yerine getiriyorlar. Ben iyilik yapmak isteyen bir insanın bize uzanan elini boş çeviremem. Cevat Beyefendi istediği kadar yardım yapabilir.

İş bu dereceye gelince annem :

— Sizi dinliyoruz Cevat Beyefendi, demiş.

Adam da elli bin liralık bir çek yazmış ve kendisini de iyilikseverlerin arasına kabul ettikleri için teşekkür etmiş.

İşte bunun üzerine babam tekrar şirketin inşaat malzemesi satış mağazasının başına geçti. Nisan çıkmadan önce yalnız cami için değil, apartman için lâzım olan malzeme de mağazadan alınmaya başlandı. Bu mağaza âdeta bir malzeme deposu haline geldi. Dolup dolup boşalıyor, mayısla beraber yapılarda büyük bir faaliyet görülüyordu.

Bir zamanlar sosyetenin parmakla gösterilen bir kumarbazı olan annem Nesrin hanım, şimdi gecekondu sitesinin en ileri gelenlerinden olmuştu.

İlkbaharla birlikte ana caddenin iki tarafına ağaç diktirmeye başlanmıştı. Çabucak yeşeren bu fidanlar da bahçeler müdürlüğünden parasız olarak alınmıştı.

Fakat her mağaza, her apartman, önündeki ağaca bir saksı çiçeği gibi bakıyordu.

Yine annem uğraşarak siteye de bir otobüs seferi başlatmıştı. Her gün bir iki araba sık seferler yaparak site ile şehir arasındaki ilişkiyi sürdürüyordu.

Kimse annemin bir zaman kocasını batıracak kadar kumar oynamış bir züppe kadın olduğuna inanamazdı. Zaten yaşı ancak kırkı bulmuştu. Güzel ve alımlı bir kadındı. Müteahhit Kerim Bey bir gün yemekte bizdeydi. Bir aralık hepimizin dikkatini çekerek :

— Efendim, dedi. Sitenin en güzel ve en büyük apartmanı bizimki olacak. Müsaade ederseniz ben bu apartmana Nesrin adını vereceğim.

Annem biraz kızardı. Babam :

— Güzel isim, dedi. Ne dersin Hanım?

Annem de kabul ediyordu. O günden sonra inşaatın adı geçerken hep «Nesrin Apartmanı» diye söz ediliyordu. Fakat hangimizi sokakta görseler veya ailemizden söz edilse «Güngörmüşler, Güngörmüşlerin kızı, Güngörmüşlerin oğlu, Güngörmüşlerin Nesrin Hanım» diyorlardı. Bu isim âdeta bizim soyadımız olmuştu. Babam bile evde bazen :

— Güngörmüş Hanım, diyordu. Herşeyi yaparsın, elinden kuş bile uçup kurtulmaz, ama kocana bir fincan kahve pişirmezsin.

Hakikaten annem toplumda gayet iyi çalışıyordu. Belki kendisine emir verilse çalışmazdı ama başkanlığı, şefliği seviyordu.

Ana caddeden belediye suyu geçiyordu. İki sıralı dükkânlar ve apartmanlar bu sudan aldıkları için caddenin ağaçları sulanıyor, ayrıca saksıda çiçekler yetiştiriliyordu.

Pazar günleri toplantı yapılmazsa genç Alman kadınları bizim eve geliyor, bunlara Hollandalılar da ka-

tılıyordu. Fakat bu toplantıda daha çok türkçe konuşuluyordu.

Babam tekrar mağazada çalışmaya başlayınca maaşı on bin lira olmuştu. Adam sözünde durmakla birşey kaybetmiş değildi. Bütün site malzemeyi mağazadan aldıkları gibi, daha başka şeyler de ısmarlıyorlardı. Yer muşambası, her çeşit mutfak araçları, saksılar, boyalar, cilâlar, portatif bahçe şezlonkları bu aradaydı.

Babam satılacağına inandığı bazı eşyayı getirince bunlar hemen kapışılıyor veya alıcılardan birisi bir yerde gördüğü portatif bir masa veya avizeden bahsedince babam ondan getirtiyordu.

Mağaza yavaş yavaş inşaat malzemesi satan hırdavatçı veya nalbur havasını kaybetmişti. İçinde binbir çeşit eşya bulunuyordu. Mağaza öyle işliyordu ki, babam çoğu zaman yemeğe bile gidemiyor, Nermin Teyze'miz bir iki kap yemeği mağazaya getiriyordu.

Sarılı kırmızılı belediye otobüslerinin caddeden gelip geçmeleri semtin bir gecekondu mahallesi olmaktan çıktığını gösteriyordu. Zaten bu ana cadde üzerinde öyle kümes gibi, damı tenekeden, duvarları briketten veya yığma taştan bina da kalmamıştı. Bunları sahipleri yaptıramazsa mahalleden biri çıkıp yaptırıyor üç dairesi varsa birini kendisi alıyor, bu da ona yetiyordu.

Bütün evler caddeden biraz gerideydi ve hepsinin önünde küçük birer bahçe vardı. Artık bu bahçelerde gül fidanları veya bitkileri görünüyordu. Bu yüzden de mahalleye ilk gelenler burasının bir gecekondu sitesi değil, şehrin bir yazlığı sanıyorlardı. Küçücük evler ana caddeye sıralanan büyük binaların arkasında kalıyordu ki yavaş yavaş onlar da kalkmaya başlıyor, yabancı memlekette olan çocuklarına, kocalarına yazıyor, yoksulluk görüntüsünü ortadan kaldırmak istiyorlardı.

SİTEYE GELDİĞİMİZ ZAMAN beş altı yüz gecekondudan ve bir toprak yolun iki tarafına sıralanmış binalardan ibaret olan mahallede, şu ikinci yılın sonunda sitenin camisinin yanında yükselen zarif minareden ezan sesleri geliyor.

Almanya'da, Hollanda'da, Kanada'da ve başka yabancı memleketlerde çalışarak para göndermiş olan temiz yürekli işçilerin emekleri boşa çıkmamıştı. Avlusuna bir şadırvan yapılmış ve ağaçlar dikilmiş olan caminin resimleri o yabancı memleketlere gidiyor ve onlar :

— Biz yaptırdık, çorbada bizim de tuzumuz var, diyorlar.

Yine onlara yazılan mektuplarda haber veriliyor :

— Caminin içinde bir konuk odası var. Müezzinler için yapılan bölmede mutfak, banyo, bir oturma, bir yatak odası bulunuyor. Caminin kitaplığında iki yüz kişi birden çalışabilir. Başka semtlerden gelenler bu zarif camii ve bu tesisleri nasıl yaptınız? diye soruyorlar. Nasıl olacak, gurbette çalışan yurttaşlarımızın ve iyi yürekli kardeşlerimizin yardımı ile. İnsanlar ne isteseler yaptıramazlar? Yeter ki birlik olsunlar.

Şimdi sık sık sefer yapan otobüsler, siteden de geçip daha uzakta kurulan semtlere kadar gidiyor.

Ercüment Usta artık çalışmak zorunda değil. Çünkü Nesrin Apartmanı'nın iki dairesinden kira geliyor, bir dairesinde de rahatça oturuyorlar. Bina biter bitmez mağazanın birisini bir banka kiralayarak orada bir şube açtı. Yalnız bu bankanın verdiği kira bir aileyi çok rahat geçindirir. Bankanın yanındaki ikinci mağazayı bir konfeksiyoncu tutmuş. Ne aransa orada bulunuyor.

Keltavuk nalburiye mağazasının sahibi Remzi Efendi, Allah suçlarını bağışlasın, evvelki kış kısa bir hastalıktan sonra ölüp gidince karısı ve oğlu aza, çoğa

bakmadan sitedeki mağazayı, üstündeki daire ile birlikte sattılar.

Mahallenin yaşlıları bir olup bu mağazayı satın alınca, altını bir jimnastikhane haline getirdiler. Okulun jimnastik öğretmeni önayak olarak yetişkin gençler için hemen bütün jimnastik araçlarını ve gereçlerini bir araya topladı.

Artık gençler geceyarılarına kadar sokaklarda itişip kakışmıyorlar. Sitenin idman yurdunda vücutlarını geliştirmek için, boks yapmak için, atlamak, trapezde çalışmak için gereken herşey var. İsterlerse yukarı kata çıkar, orada konuşur, müzik dinlerler. Zaten bu idman yurdunu çalıştıran yine kendileridir. Aklı erenlerin söylediklerine göre siteye, cami kadar böyle gençleri serserilikten kurtaracak bir ocak da lâzımdı.

Yeni yapılan bir apartmanın altında geniş bir berber salonu var. Bir kısmında bayanların saçları yapılıyor, isteyen tırnaklarını da boyatıyor, bir kısmında erkekler tıraş oluyor.

Okul aile birliğinde de çalışmakta olan Nesrin Hanım, toplantıları hiç kaçırmıyor. Semtin zenginlerini âdeta elinin altında tutarak onlardan her ay belli bir para alarak fakir çocuklara ve semtteki hastalara yardım ediyor. Bu arada giysi ve yiyecek yardımlarını da sağlıyor.

Nesrin Apartmanı'nın ikinci katında oturan bu güzel ve konuşkan hanım semtte bir dispanser açılmasını da sağlamıştır. Burada gece ve gündüz bir hekim, bir dişçi, bir kaç hastabakıcı bulunuyor. Buranın hekimi sitede oturmaktadır. Bu dispanser yüzünden eczacının da yüzü gülmüştür.

Siteye bu dereceye kadar hizmet etmiş ve orada herkes tarafından sevilmiş olan Güngörmüşler, mahalleye birçok değerli ve bilgili adamlar taşınıp oraya yerleştikleri halde sitenin havası içine girmekten kendilerini kurtaramazlar. Çünkü yeni taşınan bu gibi insan-

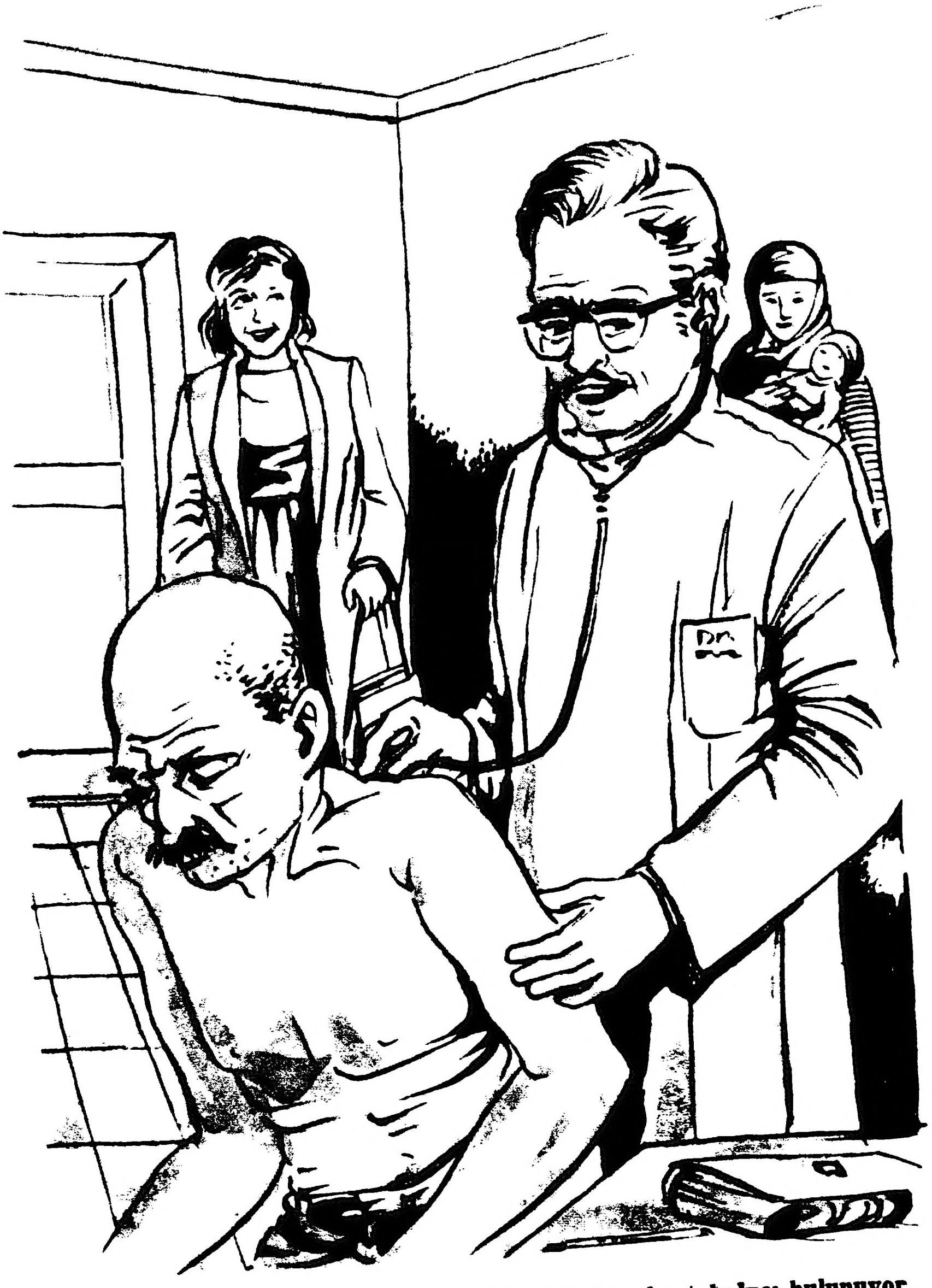

Burada gece ve gündüz bir hekim, bir dişçi, bir kaç hastabakıcı bulunuyor.

lara hemen bir çiçek buketi gönderilir ve bunun içinde bir kartvizit vardır.

«Sitemize hoşgeldiniz!»

Ben ortanın, ablam da lisenin son sınıflarına geçtik. Biri iflas etmiş bir tüccar, öteki sosyetenin bir numaralı kumarbazı olan anamız ve babamız bu gecekondu sitesinde nasıl örnek birer insan olup herkes tarafından sevilmişlerse, biz de iki kardeş Güngörmüşler'e yakışır iki genç ve örnek öğrenci olmaya çalışıyoruz.

— SON —

Kemalettin Tuğcu

GÜNGÖRMÜŞLER

31

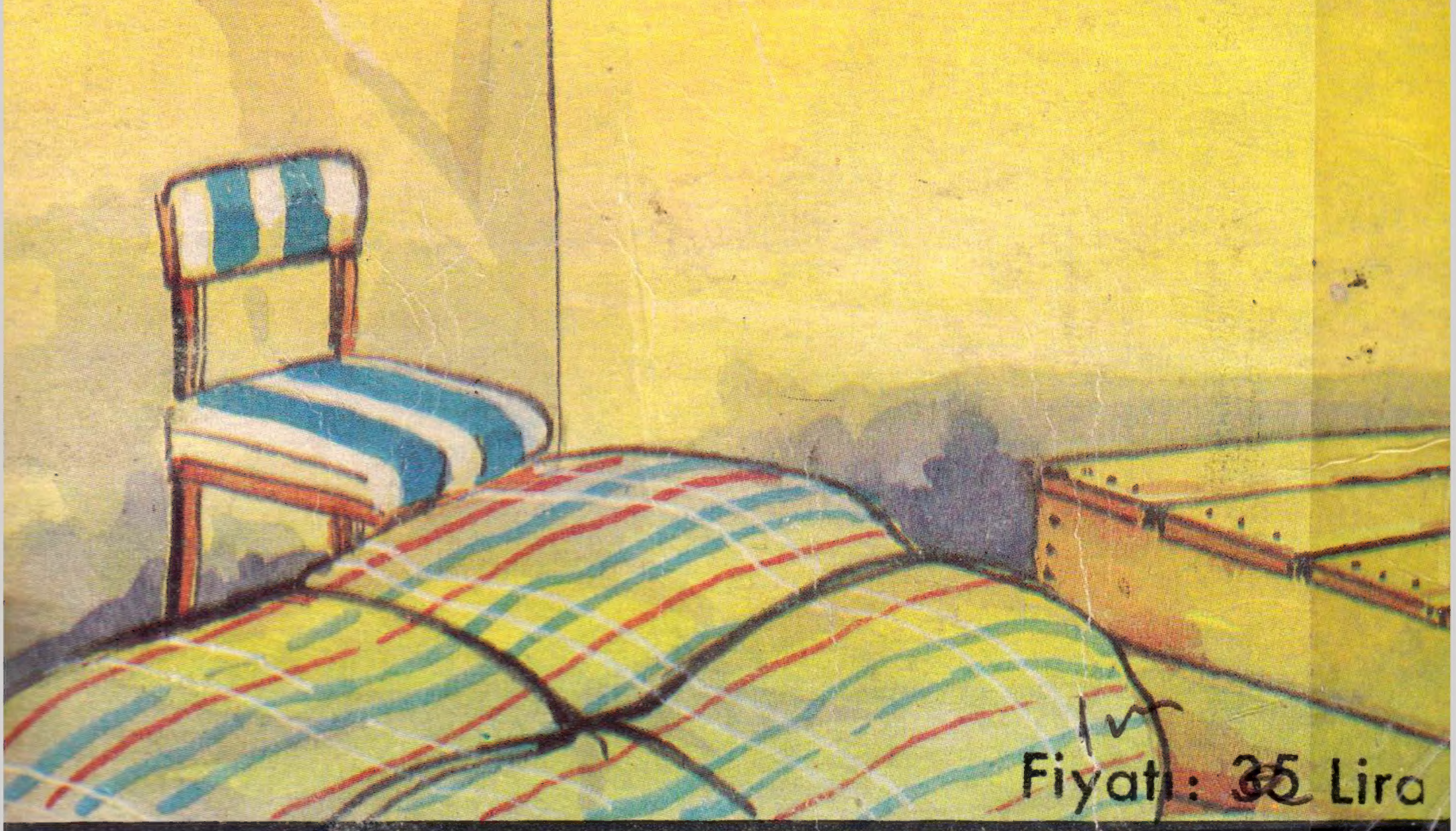

Fiyatı: 35 Lira

Kurtuluş Yayınları

ÇOCUK ROMANLARI